

S I N T E Z A
obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor)
la proiectul Hotărârii Guvernului privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative
(asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală)

Participantul la avizare (expertizare)/consultare publică	Nr.	Conținutul obiecției/ propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
Procuratura Generală	1.	La pct.5 din proiect în contextul modificărilor propuse la art.109 alineatul (1) din Codul penal s-a omis a se lua în considerare prevederile art.276 alin. (1) din Codul de procedură penală care reglementează că „Urmărirea penală se pornește numai în baza plîngerii prealabile a victimei în cazul infracțiunilor prevăzute în articolele: 152 alin.(1), 153, 155, 157, 161, 173, 177, 179 alin.(1) și (2), 193, 194, 197 alin.(1), 198 alin.(1), 200, 202, 203, 204 alin.(1), 246 ¹ , 274 din Codul penal, precum și al furtului avutului proprietarului săvîrșit de minor, de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau este găzduită de aceasta. La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în prezentul alineat, urmărirea penală încetează.” Prin urmare, propunem a revedea aceste reglementări în sensul uniformizării lor.	Se acceptă Art. 109 alin. (1) din CP va avea următorul cuprins: „(1) Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă prevăzută la capitolele II-III, V-VI, la art.264 alin.(1) din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani. În cazul minorilor, împăcarea părților se aplică și pentru o infracțiune gravă, sau pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă prevăzută la capitolul IV.” Art. 276 alin. (1) din CPP va avea următorul cuprins: „(1) Urmărirea penală se pornește numai în baza plîngerii prealabile a victimei în cazul infracțiunilor prevăzute în articolele: 152 alin.(1), 153, 155, 157, 161, 177, 179 alin.(1) și (2), 193, 194, 197 alin.(1), 198 alin.(1), 200, 202, 203, 204 alin.(1), 246¹, 274 din Codul penal, precum și al furtului avutului proprietarului săvîrșit de minor, de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau este găzduită de aceasta. La împăcarea

			părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în prezentul alineat, urmărirea penală încetează. Procedura în astfel de procese este generală.”
	2.	La pct.6 din proiect propunem: 2.1. alineatul (1) al art.132² a-l reda cu următorul cuprins: „(1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrarea vaginală, anală sau orală cu organul genital sau penetrarea vaginală ori anală cu orice altă parte a corpului sau cu orice obiect.” Definiția propusă la art.132² pentru noțiunea de „act sexual” este prea largă motiv din care sub incidența acestei definiții ar intra și acțiunile de penetrare orală cu alte părți ale corpului (spre exemplu degetele) sau cu diferite obiecte care neconsimțite fiind ar fi calificate ca viol ceea ce considerăm că nu ar atinge gradul de pericol social pentru a fi încadrate în această categorie de infracțiuni, or, aceste acțiuni urmând a fi calificate potrivit art.172 „Acțiuni cu caracter sexual neconsimțite”. În aceeași ordine de idei, potrivit notei informative la proiect cu referire la necesitatea redefinirii noțiunii de viol autorul explică că în redacția actuală violul este încadrat ca un raport sexual neconsimțit între 2 persoane, în timp ce în Statutul Curții Penale Internaționale, precum și în Convenția de la Istanbul în articolul 36 statuează că violul reprezintă actul de penetrare a oricărei părți a corpului victimei cu organul sexual, precum și penetrarea anală sau genitală a victimei cu orice obiect ori cu orice parte a corpului.	Se acceptă parțial Art. 132² alin. (1) va avea următorul cuprins: „(1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect, comisă fie asupra victimei, fie de către victimă.” Suplimentar a se vedea argumentele de la pct. 60 din tabel.

		Astfel, deși actele internaționale menționate în alineatul precedent, care de fapt constituie standardele internaționale cu referire la drepturile materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor de violență în familie și a infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală, a căror prevederi urmează a fi transpuse în legislația națională, nu atribuie acțiunile neconsimțite de penetrare orală cu diferite obiecte sau cu diferite părți ale corpului (cu excepția organului genital) la infracțiunea de viol, totuși din dispoziția art.132² alin.(1) și 171 alin.(1) din proiect distingem că autorul a atribuit la acte sexuale și acțiunile neconsimțite de penetrare orală cu diferite obiecte sau alte părți ale corpului decât organul genital. Prin urmare, propunem a exclude din categoria de acte sexuale penetrarea orală cu orice parte a corpului (cu excepția organului genital) sau cu obiecte, or, acestea urmează a fi catalogate la categoria acțiunilor cu caracter sexual reglementate de alineatul (2) din art.132² din proiect.	
	3.	La alineatul (2) art. 132² propunem textul „cu caracter sexual” a-l substitui cu textul „de natură sexuală”, or art.36 alin.(1) din Convenția de la Istanbul care reprezintă tratatul internațional care abordează această violare prevede că: „1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că sunt incriminate următoarele comportamente intenționate: a) angajarea într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect; b) angajarea în alte acte neconsimțite de natură sexuală cu o persoană;	Se acceptă parțial Art. 132² alin. (2) va avea următorul cuprins: „(2) Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate în alin. (1), precum și altele decât cele care intră sub incidența art. 173, 287 din prezentul cod ori a art. 354 din Codul contravențional.” Suplimentar vezi argumentele de la pct. 60 din tabel.

		c)determinarea unei alte persoane să se angajeze în acte neconsimțite de natură sexuală cu un terț.	
	4.	Alineatul (3) art.132² a-l reda cu următorul cuprins: „(3) Se consideră neconsimțit acel act sexual sau acțiune de natură sexuală însoțită de constrângerea fizică ori psihică sau profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane. În proiect autorul propune ca acțiunea de bază care determină ca actul sexual sau acțiunile cu caracter sexual a fi neconsimțite este „lipsa consimțământului voluntar a persoanei”, care considerăm că are un sens mult prea larg și nu este clar limita certitudinii exprimării consimțământului de către victimă, fapt ce nu corespunde criteriilor imperative a clarității și previzibilității legii. Mai mult, luând în considerație că modificările propuse vizează legislația penală, acuratețea, claritatea și previzibilitatea acestora urmează să atingă cel mai înalt grad având în vedere și faptul că proiectul propune și agravarea sancțiunilor pentru aceste categorii de infracțiuni. Prin urmare, considerăm că pentru a atinge gradul de periculozitate pentru a încadra fapta ca infracțiune considerăm că actul sexual și acțiunile de natură sexuală urmează a fi însoțite de constrângerea fizică ori psihică sau profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane. Or, orice lipsă de consimțământ necesită să fie bazată pe careva acțiuni concrete care să o condiționeze astfel încât făptuitorul să poată conchide fără îndoieli că nu a fost respectat dreptul victimei de a dispune în mod	Se acceptă parțial Art. 132² alin. (3) va avea următorul cuprins: „(3) Se consideră neconsimțit acel act sexual sau acțiune cu caracter sexual care este însoțită de constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane.” Suplimentar vezi argumentele de la pct. 60 din tabel.

		liber de corpul său într-un act sexual sau acțiune de natură sexuală. În acest sens, este de menționat și Convenția de la Lanzarote¹ care în art.18 prevede că: „Fiecare parte va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura de incriminarea următoarelor fapte comise cu intenție: a) activități sexuale cu un copil care, potrivit prevederilor în vigoare ale dreptului național, nu a împlinit vârsta legală pentru viața sexuală; b) activități sexuale cu un copil dacă: - se folosesc constrângerea, forța ori amenințările; sau - se abuzează de o poziție recunoscută ca fiind de încredere, de autoritate sau de influență asupra copilului, inclusiv în cadrul familiei; sau - se abuzează de o situație de vulnerabilitate deosebită a copilului, mai ales datorită unui handicap psihic sau fizic ori datorită unei situații de dependență.”.	
	5.	Articolul 132² propunem a-l completa cu alineatul (4) cu următorul cuprins: „(4) Se consideră neconsimțit orice act sexual sau acțiune de natură sexuală comise cu o persoană care nu a atins vârsta de 14 ani.” Astfel, potrivit pct.19 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.17 din 07.11.2005 „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală” (Modificată prin Hotărârea Plenului CSJ a RM nr.22 din 25.06.2018) și anume pct.19 din Hotărâre prevede că: „19. În corespundere cu art.174 Cod penal, se califică raportul sexual altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane, despre care se știa, cu certitudine, că nu a împlinit vârsta de 16 ani, în cazul în care a existat	Nu se acceptă Nu considerăm necesară și judicioasă instituirea unei prezumții cu privire la limita de vîrstă a persoanei în privința căreia se comite actul sexual sau acțiunea cu caracter sexual, ce ar permite delimitarea consimțământului viciat de consimțământul neviciat. Acest aspect nu ar permite examinarea multiaspectuală a tuturor circumstanțelor faptei penale săvârșite. În primul rând instituirea unui asemenea prag limită de vîrstă ar conduce la luarea unei soluții în mod automat. De asemenea, nu este clar de ce optează pentru o anumită vîrstă. La delimitarea infracțiunilor prevăzute de art. 171, 172 și 174 din Codul penal are importanță lipsa sau prezența discernământului victimei. Se consideră realizată componenta infracțiunii prevăzute la art. 174 CP RM numai dacă victima a înțeles

	consimțământul victimei la aceste acțiuni, acesta presupunând discernământul. Raportul sexual, altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, săvârșite cu o persoană de vârstă fragedă, al cărei consimțământ nu are valoare juridică, deoarece aceasta nu înțelege semnificația celor ce i se întâmplă, se califică nu conform art.174 Cod penal, ci potrivit art.171 alin.(3) lit.b) sau art.172 alin.(3) lit.a) Cod penal....”. În contextul legii penale în vigoare, având în vedere că articolul 174 din Codul penal nu prevede o limită minimă a vârstei victimei, lipsa sau prezența discernământului acesteia este stabilită de la caz la caz în rezultatul examinării tuturor circumstanțelor faptei, declarațiilor victimei, părinților, martorilor, pedagogilor, specialiștilor..ș.a., iar în cazurile necesare sunt dispuse și expertizele psihologice judiciare. Or, lipsa discernământului inclusiv din cauza vârstei fragede are importanță la delimitarea infracțiunii prevăzute de art. 174 din Codul penal și a infracțiunii prevăzute de art. 171 sau 172 din Codul penal. Însă, având în vedere că în proiect la articolul 174 autorul propune reglementarea limitei minime de vârstă a victimei, întru claritatea legii propunem a reglementa expres în articolul 132² alineatul (3) din proiect că orice act sexual sau acțiune cu caracter sexual comisă cu o persoană cu vârsta de până la 14 ani urmează a fi calificată drept viol (art.171 alin. (3) lit. b) din proiect) sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite (174 alin.(3) lit. (a) din proiect), fără a fi nevoie de dovezi care să ateste imposibilitatea victimei a-și exprima voința.	semnificația actului la care a fost supusă. Cu cât mai redusă este vârsta victimei, cu atât crește posibilitatea lipsei discernământului. De aceea, este necesar a se stabili în concret, de la caz la caz, dacă victima a avut sau nu discernământ, fără a se putea fixa în mod abstract, o limită minimă a vârstei acesteia ca element de referință. În speță profitarea de imposibilitatea victimei de a-și exprima voința constituie expresia unui act sexual neconsimțit sau a unei acțiuni cu caracter sexual neconsimțite. Prin umrare devine inoportună utilizarea noțiunii de consimțământ viciat.
--	---	--

	6. Articolul 132² propunem a-l completa cu alineatul (5) cu următorul cuprins: „(5) Prin derogare de la alineatul (4) nu se va considera neconsimțit actul sexual sau acțiunea de natură sexuală săvârșită de către persoana la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta, dezvoltarea fizică, psihică în cazul în care fapta a fost consimțită de către victimă.” Astfel, considerăm necesar a indica că dacă actul sexual sau acțiunea de natură sexuală săvârșită de către făptuitorul care este la nivel apropiat în ce privește vârsta, dezvoltarea fizică, psihică cu victima care nu a împlinit vârsta de 14 ani și actul sexual sau acțiunea de natură sexuală a fost consimțită de către aceasta atunci fapta nu va constitui infracțiune. În caz contrar, spre exemplu, dacă făptuitorul care a împlinit recent vârsta de 14 ani (pasibil deja de răspundere penală pentru infracțiunea prevăzută de art.171 Cod penal în virtutea art. 21 alin.(2) Cod penal), dar care însă, este la nivel apropiat în ce privește vârsta, dezvoltarea fizică, psihică cu victima, care urmează să îplinească 14 ani, a săvârșit un act sexual atunci fapta va fi calificată drept viol agravat (art.171 alin.(3) lit.b) din Cod penal potrivit proiectului), fapt ce contravine art.18 pct.3 din Convenția de la Lanzarote care statuează că activitățile sexuale consimțite între minori nu se încriminează.	Nu se acceptă Art. 18 alin. (3) din Convenția de la Lanzarote stabilește că prevederile paragrafului 1 lit. a), adică activități sexuale cu un copil care potrivit legii nu a împlinit vârsta legală pentru viața sexuală nu se aplică activităților sexuale consimțite între minori. Această excepție este reglementată în proiect la art. 175 alin. (3) din Codul penal.
	7. La pct.8 și pct.9 din proiect la 171 alin.(2) lit.a) și articolul 172 alin.(2) lit.a), propunem a exclude cuvintele „cu bună-știință”. Rațiunea agravantelor cu referire la victimă-minor constă în gravitatea faptei, ținându-se seama de	Nu se acceptă Considerăm necesar de a păstra cuvintele „cu bună-știință” în contextul incriminării agravantei săvârșirea violului asupra unui minor” din următoarele considerente. Această sintagmă servește la stabilirea

	urmările pe care le poate avea asupra victimei-copil și de consecințele nefaste ale faptei asupra dezvoltării fizice și psihice ulterioare ale victimei. Prezența sintagmei ”cu bună știință” contravine principiului protecției interesului superior al copilului, care trebuie să constituie un considerent primordial, conform prevederilor art.3 al Convenției ONU privind drepturile copilului. Reiterăm opinia că păstrarea sintagmei „cu bună știință” poate lăsa loc de interpretare a prevederii, implică deseori speculații din partea agresorilor de eroare asupra calității vârstei, fapt ce generează exonerare de răspundere în formă agravată a agresorului, care în scop de apărare, de fiecare dată va invoca necunoașterea faptului că persoana agresată era minor. În final, menținerea sintagmei „cu bună știință” va crea premise pentru a permite făptuitorului să se eschiveze de răspundere sau să primească o pedeapsă mai blândă. În practica judiciară au fost cazuri de neimputare a circumstanței agravante din motivul că agresorul a negat că a știut vârsta victimei. Instanța de judecată a interpretat incertitudinea asupra vârstei în favoarea agresorului, motivând în sentință că și din declarațiile părții vătămate rezultă că nu l-a informat pe inculpat că nu a tins vârsta de 18 ani. Astfel, sarcina probării calității vârstei este plasată pe seama minorului, iar beneficiul dubiului este aplicat în favoarea agresorului, fapt ce contravine spiritului Convenției cu privire la Drepturile Copilului. Astfel, aspectul de interpretare respectiv nu trebuie lăsat la latitudinea instanțelor judecătorești ce vor examina fiecare caz individual în parte. În caz	intenției făptuitorului. Suntem de părerea că, în situațiile în care făptuitorul cunoaște cert că persoana asupra căreia săvârșește actul sexual sau acțiunile cu caracter sexual este minoră, atunci acest făptuitor prezintă un pericol social sporit. Totodată, CtEDO reamintește că oricât de clar ar fi redactat textul unei dispoziții legale, în orice sistem juridic, inevitabil există un element de interpretare judecătorească și întotdeauna va exista necesitatea de elucidare a aspectelor îndoielnice și de adaptare la schimbările de situație. În cauza Başkaya și Okcuoglu c. Turcia (§ 36) CtEDO reține că, potrivit jurisprudenței sale, art. 7 din CEDO cuprinde, printre altele, principiul potrivit căruia legea nu trebuie interpretată pe deplin în detrimentul unui acuzat (in dubio pro reo), de exemplu prin analogie. Prin urmare considerăm că acest aspect de interpretare trebuie lăsat la latitudinea instanțelor judecătorești ce vor examina fiecare caz individual în parte.
--	---	---

		contrar, respectarea drepturilor victimei vulnerabile, minor sau femeie gravidă, devine mai puțin relevantă decât respectarea drepturilor făptuitorului. Iar, în consecință, norma agravantă poate să influențeze calificarea faptei săvârșite asupra unui copil sau a unei femei gravide, indiferent de semnele ce ar indica o maturizare fizică și sexuală accelerată sau vizibilitatea termenului de sarcină a victimei. Totodată, în denumire și în alineatul (1) al articolului 172 textul „cu caracter sexual” propunem a-l substitui cu textul „de natură sexuală” fiind pertinente argumentele expuse în pct. 1.2. din prezentul aviz;	
	8.	Pct.15 propunem a-l completa cu următorul text: „la alineatul (3) conjuncția „și” urmează a fi substituită cu conjuncția „sau”;	Nu se acceptă Prevederea de la art. 359 alin. (3) din Codul de procedură penală, potrivit căreia „<i>Președintele ședinței verifică dacă persoanelor menționate în alin.(2) le-a fost înmănată informația privind drepturile și obligațiile lor și dacă acestea le sînt clare.</i>” care este în coroborare cu alin. (4) al aceluiași articol, unde „<i>În cazul în care vreuna din părți declară că nu îi sînt clare drepturile și obligațiile, președintele face explicațiile respective.</i>” Prin urmare judecătorul are obligația să se asigure de faptul că părților le-au fost înmănate drepturile și obligațiile de care dispun, precum și de faptul că aceste drepturi le sunt clare, iar în caz contrar să le explice.
	9.	La pct.10 din proiect ce prevede completarea art.113 cu alineatul (7) propunem după textul „infracțiuni de violență în familie” a completa cu textul „ sau infracțiuni cu caracter sexual” luând în considerație scopul și finalitatea modificărilor propuse a fi operate la art. 60 alin.(1²) pct.4 și art. 359 din Codul de procedură penală.	Se acceptă Art. 113 alin. (7) va avea următorul cuprins: „(7) Prin derogare de la prevederile alineatului (1), confruntarea victimei sau părții vătămate cu persoana bănuită, învinuită pentru infracțiuni de violență în familie sau infracțiuni cu caracter sexual se desfășoară cu acordul victimei sau părții vătămate. În lipsa

			acordului victimei sau părții vătămate, confruntarea poate avea loc în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală, cu invocarea circumstanțelor importante pentru stabilirea adevărului, care nu pot fi soluționate în alt mod.”.
	10.	La pct.14 și pct.18 din proiect cu referire la modificările propuse în sensul limitării termenului de amânare a ședințelor de judecată și respectiv limitarea termenului de examinare a apelului în cauzele de violență în familie și infracțiuni cu caracter sexual nu sunt justificate față de alte categorii de infracțiuni, precum și ar putea exista impedimente obiective ce ar face imposibilă respectarea acestor prevederi, inclusiv și art. 29 alin.(2) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, concediul unui judecător, care reglementează că concediul unui judecător, care are o vechime în funcția publică de peste 15 ani, constituie 45 de zile.	Se acceptă parțial Modificarea propusă la art. 412 alin. (2) din Codul de procedură penală a fost exclusă din proiect. În ceea ce privește modificarea de la art. 331 din Codul de procedură penală, subliniem faptul că aceasta este justificată prin prisma faptului că potrivit art. 49 din Convenția de la Istanbul, statele semnatare trebuie să ia măsuri necesare pentru a asigura faptul că investigațiile și procedurile judiciare în legătură cu toate formele de violență care intră în domeniul de aplicare a prezentei convenții sunt desfășurate fără întârzieri nejustificate.
Oficiul Avocatului Poporului	11.	Este binevenită intenția autorilor de proiect de a contribui la crearea unei justiții prietenoase copilului prin asigurarea audierii tuturor martorilor minori în condiții speciale, nu doar a celor până la vârsta de 14 ani. Ombudsmanul Copilului a pledat pentru acest fapt în recomandările sale anterioare și este pentru promovarea lui. „Cercetarea practicii judiciare privind cazurile de exploatare sexuală și abuz sexual asupra copiilor în Republica Moldova” este un studiu important pe subiect, unde au fost formulate idei pe care Avocatul Poporului pentru drepturile copilului le susține pe deplin. Cităm unele momente:	Nu se acceptă Propunerea ce vizează excluderea contactului în procesul de audiere a victimelor și învinuiților, pentru faptul că nu beneficiază de un spațiu separat spre exemplu în cadrul instanței de judecată excedează prevederile prezentului proiect de lege. Aceste propuneri vizează resursele administrative de care dispun, în speță, instanțele de judecată.

		Nu există prevederi legale sau reglementări interne pentru a asigura că, contactul dintre victime (și membrii familiei lor) și învinuiți (sau asociații lor) nu va avea loc în clădirea instanței de judecată și a organului de urmărire penală. Victimele care se prezintă la instanța de judecată nu beneficiază de o cameră privată de așteptare și există raportări privind intimidarea victimelor de către învinuiți / familia / prietenii acestora în clădirea instanței în timpul așteptării ședinței, și că nu se asigură securitatea victimelor în clădirea instanței. Consiliul Superior al Magistraturii, Procuratura Generală și Inspectoratul General al Poliției trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că intimitatea victimei este protejată și că victimele și familiile lor beneficiază de securitate în clădirea instanței de judecată.	
	12.	Legislația (și procesele) trebuie revizuită pentru a se asigura că sunt luate măsuri pentru limitarea riscului de recidivă a infractorilor ESASC, inclusiv prin utilizarea hotărârilor judecătorești pentru împiedicarea infractorilor condamnați să exercite activități profesionale sau voluntare care implică contactul cu copiii. Aici facem referire la propunerea Ombudsmanului Copilului de a analiza cadrul legal în vigoare, care vizează accesul și interzicerea activității profesionale sau voluntare, ce implică contactul direct cu copiii, persoanelor condamnate pentru infracțiuni cu caracter sexual împotriva copiilor și elaborarea modificărilor cadrului normativ, inclusiv în domeniul penal, pentru asigurarea implementării prevederilor Convenției Lanzarote (art. 5 și art. 27) și Convenției ONU pentru drepturile copilului (art. 19), precum și examinarea	Nu se acceptă Propunerile de instituie a unui registru electronic de evidență a persoanelor care au antecedente penale pentru infracțiunile privind viața sexuală excedează prevederile și conceptul prezentului proiect de lege. Aceste propuneri urmează a fi analizate în mod detaliat în cadrul unui proiect distinct, mai mult că, pentru realizarea lor este necesară identificarea unor resurse financiare suplimentare la bugetul de stat. De asemenea, pentru accederea în uenel funcții, persoanele candidate trebuie să prezinte extrasul din cazierul judiciar.

		posibilității/oportunității creării unui registru electronic de evidență a persoanelor condamnate pentru infracțiuni cu caracter sexual împotriva copiilor.	
	13.	Cadrul normativ al Republicii Moldova prevede perioade de prescripție diferite în funcție de pedeapsa aplicabilă infracțiunii. Reținând că, din diverse motive, mai mulți copii victime declară infracțiunile sexuale abia după atingerea vârstei adulte, au fost exprimate îngrijorări că perioadele de prescripție limitează accesul la justiție. Prevederile relevante trebuie revizuite pentru a se asigura că în conformitate cu cerințele art. 33 al Convenției Lanzarote, este oferit un interval de timp suficient pentru ca toate victimele ESASC să poată depune o plângere după împlinirea vârstei de majorat și că diversele perioade de prescripție pentru diferite infracțiuni nu au un efect nedorit. De exemplu, trebuie acordată atenție asigurării că perioada legală de prescripție în cazul infracțiunilor ESASC se suspendă ori nu începe a curge înainte ca respectivul copil victimă să împlinească 18 ani, or, până la data când acesta urma să împlinească majoratul or ziua decesului, în cazul decesului acestuia.	Nu se acceptă Raportul explicativ la Convenția de la Lanzarote la pct. 231 menționează că prevederea referitoare la prescripția tragerii la răspundere penală în cazul infracțiunilor asupra minorilor este un element esențial al convenției. În același timp prin „o perioadă de timp suficientă pentru a permite demararea eficientă a urmăririi după ce victima a împlinit vârsta majoratului”, semnifică că minorul trebuie să dispună de timp suficient pentru a depune o plângere și în al doilea rând organele de drept să poată cerceta cauzele înaintate în acest sens. De asemenea, potrivit art. 60 din Codul penal al Republicii Moldova termenul de prescripție pentru infracțiunile grave este de 15 ani, iar pentru cele deosebit de grave - 20 de ani. Considerăm că, termenele prevăzute de Codul penal la art. 60 sunt suficient de lungi și corespund prevederilor art. 33 din Convenția de la Lanzarote.
	14.	De asemenea, este necesar de a ține cont de hotărârea Curții Constituționale din 2018, prin care s-a constatat omisiunea de ordin legislativ în sistemul punitiv al statului, în contextul comiterii faptelor de violență în familie. Curtea a notat că restricțiile stabilite de articolele 37 alin. (3) și 38 alin. (6) din Codul contravențional, și anume faptul că munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi aplicată fără acordul persoanei și faptul că arestul	Nu se acceptă Art. 78¹ din Codul contravențional a fost modificat prin <i>Legea nr. 159/2019 privind modificarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008</i>, în vederea executării HCC nr. 28/2018. După modificările introduse prin legea nominalizată, munca neremunerată poate fi aplicată pentru contravenția de la art. 78¹ din Codul contravențional, chiar dacă persoana refuză acest lucru.

		contravențional nu poate fi aplicat față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare, plasează instanța de judecată în imposibilitatea de a sancționa contravențional pentru comiterea faptei prevăzute de articolul 78 ¹ din Codul contravențional. Pentru a înlătura această omisiune. Parlamentul trebuie să modifice legea contravențională astfel încât să se asigure că acest sistem funcționează de o manieră efectivă.	
Administrația Națională a Penitenciarelor	15.	La articolul II: la pct. 2, după cuvântul „probațiune” de completat cu textul „sau de intervenție psihosocială”.	Precizare Propunerile de modificare a Codului penal de la art. 98 alin. (2) lit. b ²) și completarea cu art. 104 ¹ au fost excluse din proiect. Suplimentar vezi argumentele de la pct. 69 din tabel.
	16.	La pct. 4 în titlu și la alin. (1), după cuvântul „probațiune” de completat cu textul „sau de intervenție psihosocială”; la alin. (2) de exclus cuvintele cu rea-credință”.	Precizare Propunerile de modificare a Codului penal de la art. 98 alin. (2) lit. b ²) și completarea cu art. 104 ¹ au fost excluse din proiect. Suplimentar vezi argumentele de la pct. 69 din tabel.
	17.	La articolul V Propunerea indicată în pct. 1, privind completarea Codului de executare cu art. 218 ¹ „informarea cu privire la expirarea termenului pedepsei”, urmează a fi revizuită atât sub aspectul integrării în actul normativ, cât și conceptual, reieșind din efectele juridice pe care urmează să le producă la implementarea în practică. În acest sens, atragem atenția asupra faptului că chestiunile ce țin de stingerea termenului de pedeapsă sunt reglementate în capitolul XXV din Codul de executare. De asemenea, în art. 281 idem, este reglementată obligația administrației penitenciarului privind informarea organelor afacerilor interne și a instituției	Se acceptă Completarea Codului de executare cu art. 218 ¹ a fost exclusă din proiect. Art. 281 alin. (1) va avea următorul cuprins: „În cazul liberării condamnatului care execută pedeapsa în penitenciar, administrația penitenciarului, cu cel puțin 7 zile înainte de data la care urmează să fie liberat, informează organul afacerilor interne despre liberarea din locul de deținere a condamnatului pentru <i>infracțiuni de violență în familie sau infracțiuni privind viața sexuală, infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave</i> , precum și a persoanei perspectiva condamnării căreia a determinat aplicarea unor măsuri de protecție de stat, în conformitate cu Legea cu privire la protecția

		medicale în cazul eliberării persoanei din detenție. La fel, atragem atenția asupra faptului că instituțiile penitenciare nu prelucrează date cu privire la domiciliul victimei, respectiv nu poate fi impusă o astfel de sarcină în condițiile în care nu există niciun mecanism de informare a instituției de deținere cu privire la această categorie de date. Astfel, norma propusă în art. 218¹ din proiect ar putea fi integrată în prevederile art. 281 din Codul de executare. Respectiv, alin. (1) al 218¹ doar în partea ce ține de obligația de informare a organului de poliție, prin completarea art. 281 alin. (1) cu textul „și de violență în familie” după textul „ excepțional de grave”, iar alin. (2) al 218¹ - alineat distinct în ordinea cronologică cuvenită. Pe altă cale, dacă se intenționează crearea unui mecanism de informare a victimei infracțiunii de violență în familie, este necesar întâi de toate de a fi instituit un mecanism anticipat de informare a instituției penitenciare despre această victimă. Suplimentar, această informare va putea fi aplicată doar în privința cazurilor de condamnare după intrarea în vigoare a normelor propuse, neavând efect retroactiv.	martorilor și altor participanți la procesul penal. Organul afacerilor interne întreprinde măsurile necesare pentru asigurarea protecției părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care au acordat ajutor în procesul penal.”
	18.	La pct. 3: -în titlu, după cuvântul „probațiine” de completat cu textul „sau de intervenție psihosocială”; -la alin. (1), textul „aplicarea programelor probaționale în timpul executării pedepsei este asigurată de către administrația penitenciarului” de substituit cu textul „în timpul executării pedepsei personalul penitenciar asigură aplicarea programelor	Precizare Propunerile de modificare a Codului penal de la art. 98 alin. (2) lit. b²) și completarea cu art. 104¹ au fost excluse din proiect. De asemenea, a fost exclusă și modificarea de la 291² din Codul de executare. Suplimentar vezi argumentele de la pct. 69 și 70 din tabel.

		de intervenție psihosocială conform necesităților stabilite”; -la alin. (3) de exclus cuvintele „cu rea-credință”. Considerăm oportună operarea intervențiilor propuse pentru asigurarea aplicării eficiente a normelor vizate. În acest sens, menționăm faptul că probațiunea în dreptul penal este o perioadă de supraveghere a unui infractor, impusă de instanță, fiind o alternativă pedepsei cu închisoarea. Astfel, utilizarea noțiunilor de măsuri, după caz, programe de probațiune în varianta indicată în proiect creează dubii de interpretare și aplicare, în condițiile în care norma se referă nu doar la subiecții probațiunii în sensul art. 3 din Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune, dar și la persoanele aflate în executarea pedepsei în instituțiile penitenciare. În context, precizăm faptul că în timpul executării pedepsei, în privința persoanelor condamnate se aplică programe de intervenție psiho-socială în funcție de necesitățile stabilite. În speță, comunicăm că potrivit Ordinului directorului Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 202 din 09.04.2021, a fost aprobat „Programul de intervenție psihosocială asupra deținuților ce au săvârșit infracțiuni cu violență în familie”. În aceste condiții, Programul individual de executare a pedepsei (conform art. 91 alin. (1) Cod penal), în cazul deținuților condamnați pentru infracțiuni de violență în familie, conține în mod obligatoriu programul de intervenție psiho-socială pentru agresorii familiari. În parte ce ține de termenul de rea-credință utilizat în normele din proiect indicate supra, considerăm necesară	
--	--	---	--

		excluderea acestuia. Or, conform DEX-lui, noțiunea de eschivare, prin esență, presupune fapta de a se sustrage de la îndeplinirea unei obligații, de a se da în lături, de a se feri. Respectiv, eschivarea de la parcurgerea programelor stabilite indică asupra intenției directe și cu bună știință a subiectului de a nu parcurge ședințele programului și efectele acțiunilor sale. Totodată, accentuarea faptului că eschivarea trebuie să fie cu rea-credință, implicit impune un grad de apreciere a relei credințe cu care a acționat subiectul, mecanism pentru care nu este stabilită o reglementare și, în consecință, va face dificilă aplicarea practică a normei în cauză.	
Ministerul Afacerilor Interne	19.	La art. I, pct. 1 din proiect, privind modificarea alin. (4) art. 37 din Codul familiei, considerăm necesară păstrarea redacției în vigoare, deoarece propunerea și invocarea probelor, elemente indispensabile ale unui proces judiciar, reprezintă un drept și o obligație a părților aflate în litigiu. Potrivit prevederilor art. 118 alin. (1) Cod de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel. Potrivit art. 285 CPC, în hotărârea judecătorească se indică faptul constatat de instanță, scopul constatării, probele de constatare a faptului și organul care urmează să execute hotărârea emisă. Din aceste raționamente, propunem excluderea amendamentului.	Se acceptă Modificarea de la art. 37 alin. (4) din Codul familiei a fost exclusă din proiect.
	20.	La art. II, pct. 1 din proiect, privind completarea alin. (3) al art. 11 din Codul penal propunerea nu poate fi susținută din motivul că generează conflict în materie de jurisdicție, incapacități de investigare ținând cont de vocația de examinare în detrimentul capacității	Se acceptă Art. 11 alin. (3) va avea următorul cuprins: <i>„(3) Cetățenii străini și apatrizii care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării poartă răspundere penală în conformitate cu prezentul cod și sînt trași la</i>

		efective de investigare în coraport cu autoritățile altor state, reieșind din natura acestora. Mai mult, alin. (2) al art. 44 din Convenția de la Istanbul care a inspirat prezenta propunere, doar invită statele părți să depună eforturi (stăruința) de a stabili jurisdicția asupra anumitor infracțiuni și nu impune implementarea unor astfel de prevederi.	<i>răspundere penală pe teritoriul Republicii Moldova dacă infracțiunile săvârșite sînt îndreptate împotriva intereselor Republicii Moldova, împotriva drepturilor și libertăților cetățeanului Republicii Moldova, împotriva apatridului cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova, împotriva păcii și securității omenirii sau constituie infracțiuni de război, precum și pentru infracțiunile prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită și dacă în statul străin, în privința lor, nu a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal. Sunt pasibili de răspundere penală în conformitate prezentul cod cetățenii străini și apatrizii care au comis infracțiuni pe teritoriul unui alt stat, însă extrădarea acestora nu este posibilă”</i>
	21.	Se consideră relevantă propunerea prevăzută la art. II, pct. 6 din proiect, în special în contextul modificărilor ulterioare privind capitolul IV din Codul penal. Totodată, propunem excluderea cuvintelor „comisă cu victima” din conținutul alin. (1) al art. 132 ² întrucât acestea au caracter interpretabil și pot fi înțelese ca o participare a victimei la comiterea infracțiunii. Cât privește alin. (2) al aceluiași articol, susținem opinia mediului academic privind necesitatea stabilirii unui ”prag” inferior al acțiunilor care ar putea fi calificate ca acțiuni cu caracter sexual, eventual, prin utilizarea următoarei dispoziții „Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate în alin. (1) din	Se acceptă parțial Formula „comisă cu victima” a fost substituită cu „comisă fie asupra victimei, fie de către victimă” de la art. 132² alin. (1) din Codul penal în versiunea propusă de proiect. Dorim să accentuăm că, în ipoteza violului, subiectul infracțiunii poate avea rolul nu doar de partener activ în cadrul actului sexual, dar și de partener pasiv în cadrul acestuia. Reiese că, chiar și în ipoteza în care actul sexual neconsimțit este comis de victimă, acesta este îndreptat împotriva victimei, deoarece este săvârșit în lipsa consimțământului voluntar al acesteia. Art. 132² alin. (2) și (3) din Codul penal vor avea următorul cuprins: <i>„(2) Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât</i>

		prezentul articol, precum și altele decât cele care intră sub incidența art. 173 sau 287 din prezentul cod ori a art. 354 din Codul contravențional”. De asemenea, se propune revizuirea alin. (3) în vederea clarificării situației privind ”lipsa consimțământului voluntar a persoanei”. În această ordine de idei, menționăm că potrivit Raportului explicativ al Convenției de la Istanbul, Convenția lasă la latitudinea părților să decidă asupra formulării specifice a legislației și asupra factorilor pe care le consideră că împiedică acordul liber acordat. Convenția specifică doar că consimțământul trebuie dat în mod voluntar ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, astfel cum este evaluat în contextul circumstanțelor înconjurătoare (pct.193). Astfel, deși autorii proiectului indică factorii respectivi (constrângere fizică sau psihică, înșelăciunea, profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința), utilizarea cuvintelor ”care pot fi” creează confuzie și le conferă un caracter facultativ, lăsând expresia ”lipsa consimțământului voluntar a persoanei” fără conținut juridic, implicând inclusiv risc de interpretare extensivă.	<i>cele indicate în alin. (1), precum și altele decât cele care intră sub incidența art. 173, 287 din prezentul cod ori a art. 354 din Codul contravențional.”</i> <i>„(3) Se consideră neconsimțit acel act sexual sau acțiune cu caracter sexual care este însoțită de constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane.”</i>
	22.	În continuare, la pct. 10 privind modificarea art.173 din Codul penal constatăm că redacția propusă în proiect nu corespunde prevederilor art.40 din Convenției de la Istanbul. Noua componență exclude elementele de bază ale hărțuirii sexuale, cum ar fi conduita verbală, nonverbală sau fizică de natură sexuală și o limitează doar la termenul „pretindere”, fără a explica acțiunile prin care se realizează aceasta.	Se acceptă Art. 173 va avea următorul cuprins: „Articolul 173. Hărțuirea sexuală (1) Hărțuirea sexuală, adică pretinderea prin comportament fizic, verbal sau nonverbal unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită prin profitarea de

			starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor violente cu caracter sexual neconsimțite se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani. (2) Aceeași acțiune săvârșită cu bună știință asupra unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.”
23.	La pct. 11 și 12, care vizează art. 174 și 175 din Codul penal, autorul a omis să argumenteze în nota informativă necesitatea modificării prevederilor cu privire la vârsta persoanei, în speță – între 14-16 ani. În atare circumstanțe, se consideră oportun păstrarea variantei inițiale - „persoana care nu a împlinit vârsta de 16 ani”, în cazul ambelor articole.		Se acceptă Art. 174 din Codul penal va avea următorul cuprins: „Articolul 174. Actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani”; <i>alineatul (1) va avea următorul cuprins:</i> „(1) Actul sexual consimțit, săvârșit cu bună-știință cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani. (1¹) Aceleași acțiuni: <i>a) săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului;</i> <i>b) săvârșite de două sau mai multe persoane;</i> <i>c) însoțite de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;</i> se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 8 ani. (2) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin.(1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea fizică și psihică.”; Art. 175 din Codul penal va avea următorul cuprins:

			„Articolul 175. Acțiunile cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (1) Acțiunile cu caracter sexual consimțite, săvârșite cu bună-știință cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 3 ani. (2) Aceleași acțiuni săvârșite: a) asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului; b) de două sau mai multe persoane; c) asupra unui membru de familie, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 6 ani. (3) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea fizică și psihică.”.
	24.	Cu referire la pct. 16, privind completarea Codului penal cu art. 220¹ menționăm că Ministerul Afacerilor Interne s-a expus (demersul MAI nr. 38/636 din 11.02.2022 adresat Ministerului Justiției) pe marginea unei propuneri asemănătoare, înaintate cu titlu de inițiativă legislativă nr. 395 din 15.12.2021. Cu această ocazie, reiterăm opinia expusă anterior.	Se acceptă Art. 220¹ din Codul penal va avea următorul cuprins: „Articolul 220¹. Îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării serviciilor sexuale online (1) Îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online, adică transmiterea instantanee, prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, contra plată, a imaginilor video care conțin fie reprezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite, fie reprezentarea unei părți intime a corpului persoanei, în scopul obținerii direct sau indirect, unor venituri, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau pornografiei infantile,

			se pedepsesc cu amendă în mărime de la 650 la 3000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 160 la 200 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau lichidarea persoanei juridice. (2) Aceleași acțiuni săvîrșite: a) asupra unei femei gravide; b) de două sau mai multe persoane; c) asupra a două sau mai multe persoane se pedepsesc cu amendă în mărime de la 1000 la 5000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de 200 la 240 ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 15000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice. (3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), soldate cu obținerea unui profit în proporții mari, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 10000 la 15000 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 4 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 20000 la 40000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice. (4) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), soldate cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 15000 la 20000 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 6 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 30000 la 50000 de unități convenționale,
--	--	--	--

			cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice. (5) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 40000 la 60000 de unități convenționale și cu lichidarea persoanei juridice.”
	25.	În legătură cu amendamentul propus la art.III pct.3 din proiect, privind modificarea alin. (1) al art. 52 din Codul de procedură penală, se propune expunerea subpct.5¹⁾ într-o nouă redacție, după cum urmează: „5¹⁾ informează victima sau partea vătămată, în condițiile legii, în scris sau într-o altă formă accesibilă, despre serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică), subiecții care acordă aceste servicii și condițiile generale de acordare a acestora;”. Propunerea dată exclude cuvintele „oferă suportul necesar” din varianta autorilor deoarece organul de urmărire penală nu dispune de mecanisme în acest sens. Cât privește completarea art.57 alin.(2) din Codul de procedură penală cu pct.8¹⁾, menționăm că aceste prevederi contravin atribuțiilor organului de urmărire penală și urmează a fi excluse din proiect. În vederea constatării anumitor circumstanțe, conform legii procesual-penale ofițerul de urmărire penală este în drept să dispună efectuarea constatărilor tehnico-științifice sau medico-legale ori expertize în domeniu. Astfel, în cazul în care circumstanțele cauzei necesită stabilirea dependenței persoanei de	Se acceptă Art. 52 alin. (1) pct. 29) din Codul de procedură penală va avea următorul cuprins: „29) informează victima sau partea vătămată despre serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică), subiecții care acordă aceste servicii și condițiile generale de acordare a acestora.” Modificările de la art. 57 alin. (2) pct. 8¹⁾ din Codul de procedură penală au fost excluse din proiect.

		anumite substanțe interzise, ofițerul de urmărire penală, conducându-se de prevederile art.142-144 din Codul de procedură penală nr.122/2003 va dispune efectuarea expertizei narcologice.	
	26.	La art.III pct.11 din proiect, în vederea înlăturării lacunelor, uniformizării prevederilor legale și asigurării procesului de implementare a măsurilor, se propune modificarea alin.(5) din art.215 ¹ din Codul de procedură penală nr.122/2003, după cum urmează: „Ordonanța de protecție este expediată imediat organului de poliție, organului de probațiune sau altor instituții de la locul aflării bănuțului, învinutului, inculpatului și a victimei care, conform legii, sunt responsabile de implementarea măsurii”.	Nu se acceptă Modificarea propusă la art. 215 ¹ alin. (5) din Codul de procedură penală este mai mult stilistică și nu reprezintă o modificare de concept.
	27.	La art. IV, privind Codul de procedură civilă, cu referire la art.278 ³ -278 ⁹ , remarcăm că în varianta în vigoare pe tot parcursul secțiunii B2 se operează cu formularea ”cerere privind aplicarea măsurilor de protecție”, în timp ce amendamentele propuse, folosesc ”cerere de eliberare a ordonanței protecție”. Astfel, cu ocazia intervenției legislative propuse, sugerăm substituirea pe tot parcursul textului secțiunii B2, a cuvintelor ”cerere pentru aplicarea măsurilor de protecție”, cu sintagma ”cerere pentru eliberarea ordonanței de protecție” la forma gramaticală corespunzătoare. Cu referire la amendamentul propus la alin. (2) al art. 278 ⁶ , menționăm că prevederi privind solicitarea, de către instanță, a unui raport de caracterizare a familiei vizate și a presupusului agresor, sunt deja prevăzute în alin. (3) al aceluiași articol. La fel, mențiunea privind declarația independentă a victimei prevăzută	Se acceptă parțial Modificările la Codul de procedură civilă de la art. 278 ⁶ , 278 ⁷ au fost reanalizate, iar obiecțiile formulate au fost luate în considerare.

		în proiect la alin. (7) se regăsește în versiunea în vigoare al alin. (3) din art. 278⁶. Se menționează de asemenea că art.278⁷ conține deja în componența sa alin.(2¹), care prevede obligativitatea monitorizării electronice a unor măsuri aplicate prin ordonanța de protecție.	
	28.	La art. V din proiect, privind completarea Codului de executare cu art. 281¹ se propune revizuirea și includerea amendamentului propus ca alin. (1¹) la art. 281 în vigoare, inclusiv, din considerentul că titlul propus pentru art.281¹ nu corespunde conținutului acestuia, or, cazul de evadare a condamnatului nu poate fi considerat ca expirarea termenului de detenție. Propunem astfel următoarea redacție: (1¹) Cu cel puțin 10 zile înainte de eliberarea din detenție a condamnaților pentru violență în familie sau infracțiuni privind viața sexuală, iar în caz de evadare – neîntârziat, administrația penitenciarului este obligată să informeze despre aceasta organul de poliție din raza unității teritorial-administrative a domiciliului părții vătămate din procesul penal. Organul de poliție va asigura informarea acesteia despre liberarea sau evadarea condamnatului din detenție, precum și despre modalitățile de sesizare a poliției, serviciile de suport unde poate să se adreseze și măsurile de protecție de care poate beneficia în caz de necesitate.	Se acceptă parțial Completarea Codului de executare cu art. 218¹ a fost exclusă din proiect. Art. 281 alin. (1) va avea următorul cuprins: „În cazul liberării condamnatului care execută pedeapsa în penitenciar, administrația penitenciarului, cu cel puțin 7 zile înainte de data la care urmează să fie liberat, informează organul afacerilor interne despre liberarea din locul de deținere a condamnatului pentru <i>infracțiuni de violență în familie sau infracțiuni privind viața sexuală, ifracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave</i>, precum și a persoanei perspectiva condamnării căreia a determinat aplicarea unor măsuri de protecție de stat, în conformitate cu Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal. Organul afacerilor interne întreprinde măsurile necesare pentru asigurarea protecției părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care au acordat ajutor în procesul penal.”
	29.	La art.VI pct.1 din proiect, se recomandă ca propunerile de amendare ale art.89 din Codul contravențional să fie examinate prin prisma tuturor proiectelor de legi în care se regăsesc propuneri la acest capitol, și anume inițiativa legislativă nr.395 din 15 decembrie 2021, pe marginea căreia a fost	Se acceptă Art. 89 alin. (1) din Codul contravențional va avea următorul cuprins: „(1) (1) Practicarea prostituției, adică satisfacerea dorinței sexuale a unei persoane prin orice metodă și/sau mijloace, contra plată,

		prezentat avizul MAI nr. 38/636 din 11.02.2022 adresat Ministerului Justiției.	se sancționează cu amendă de la 36 la 48 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore.”
Centrul Național de Prevenire a Abuzului Față de Copii	30.	Propunerea indicată la art. VII din proiect urmează a fi revizuită, dat fiind faptul că în conținutul alin.(11) din art.19 din Legea nr.198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat se regăsesc victimele infracțiunilor privind viața sexuală în calitate de persoane cărora le este acordată asistență juridică calificată indiferent de venituri.	Se acceptă Modificarea de la art. 19 alin. (1 ¹) din Lege anr. 198/2007 a fost exclusă din proiect.
	31.	În final, concluzionăm că la moment sunt promovate mai multe inițiative de modificare a Codului penal nr.985/2002, Codului contravențional nr.218/2008 și Codului de procedură penală nr.128/2003, amendamentele cărora se suprapun, iar în unele cazuri se află în contradictoriu. În această situație, se propune ca toate proiectele de modificare a legii penale, contravenționale și procesual-penale să fie comasate pe domenii separate, și promovate ca un act unic, astfel asigurându-se claritatea și unitatea de idei.	Se acceptă parțial Modificările propuse prin prezentul proiect de lege sunt coordonate cu celelalte inițiative legislative paralele care conțin modificări similare. În ceea ce ține de comasarea acestor proiecte, acest lucru se decide în cadrul comisiilor parlamentare de profil și nu de către Ministerul Justiției.
	32.	Ținând cont de vectorul actual al Guvernului de a oferi copiilor victime/martori ai infracțiunilor asistență specializată integrată sub un singur acoperiș, CNPAC susține necesitatea de a se reglementa obligativitatea desfășurării audierii copiilor în condiții speciale doar în cadrul Centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor. CNPAC este ferm convins că includerea acestei completări în codul de procedură penală va contribui la sporirea calității declarațiilor oferite de către copii victime/martori ai infracțiunilor și va asigura prevenirea revictimizării	Nu se acceptă Completarea Codului de procedură penală cu această mențiune ar pune în dificultate aplicabilitatea art. 110 ¹ , or nu toate Centrele regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor au fost create. În eventualitatea introducerii modificării propuse s-ar crea probleme de ordin practic, de accesibilitate a cetățenilor dar și privind legalitatea procesului-verbal de audieri.

		și/sau retraumatizării acestora în procesul de colectare a probelor în cauzele penale. Cu toate că, la moment din cele trei centre care urmează a fi dezvoltate în țară, funcțional este doar cel din zona de Nord, potrivit pct. 7 din H.G. nr. 708/2019, până la crearea tuturor centrelor, copiii pot beneficia de asistență integrată, indiferent de arondare, conform principiului accesibilității. Astfel, la mod practic, propunem ca articol 109 alin. (5) din CPP după textul „solicită audierea acestuia în condițiile art. 110¹” să fie completat cu sintagma „în cadrul Centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor”.	
Ministerul Sănătății	33.	La art. III. Cod de procedură Penală la art. 219 alin. (4) textul „suferințe fizice ale victimei” se substituie cu textul „gravitatea și întinderea suferințelor psihice, inclusiv determinarea de afectarea sentimentului de demnitate, care conduce la starea de umilire, frică, frustrare în legătură cu incapacitatea de a se apăra pe sine sau alte persoane de violență”. Se propune ca cuvântul „întinderea” să fie înlocuit cu sintagma „persistența”.	Se acceptă Art. 219 alin. (4) din Codul de procedură penală va avea următorul cuprins: „(4) La evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată ia în considerare <i>suferințele fizice ale victimei, gravitatea și persistența suferințelor psihice, inclusiv apărute în legătură cu incapacitatea de a se apăra pe sine sau pe alte persoane</i>prejudiciul agrement sau estetic, pierderea speranței în viață, pierderea onoarei prin defăimare, suferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc.”
Curtea Supremă de Justiție	34.	Art. I, pct. 1 – autorul propune excluderea din art. 37 alin. (4) din Codul familiei a sintagmei „confirmate prin probe”. Potrivit notei informative, necesitatea excluderii a prevederilor care obligă de a prezenta „probe”, este justificată de o situație critică care prezintă pericol pentru viața și integritatea unui sau mai multor membri ai familiei din partea altui membru. În opinia Curții, prin excluderea sintagmei	Se acceptă Modificarea de la art. 37 alin. (4) din Codul familiei a fost exclusă din proiect.

		respective se va crea o situație defavorabilă în privința pârâtului – prezența violenței se va prezuma. Curtea amintește că procesul civil este guvernat de principiul contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale, iar potrivit art. 118 alin. (1) CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel. Art. 118 CPC reflectă regula generală potrivit căreia sarcina probei incumbă celui care afirmă ceva, iar nu celui care neagă (probatio incumbit ei qui dicit non ei qui negat). Din punct de vedere practic, în eventualitatea unei acțiuni în desfacerea căsătoriei pe motiv de violență, pârâtul va fi pus în situația de a demonstra existența unui fapt negativ (lipsa violenței). La fel, din argumentele invocate de către autor nu rezultă cert în ce măsură desfacerea căsătoriei pentru motive de violență înlătură pericolul pentru viața și integritatea unui sau mai multor membri ai familiei. Înlăturarea pericolului respectiv se realizează prin aplicarea de către autoritățile statului a instrumentelor prevăzute de Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45 din 01 martie 2007 – ordinul de restricție de urgență/ordonanța de protecție și măsurile de protecție corespunzătoare (art. 121 alin. (11), art. 15 alin. (1) din Legea menționată). Mai mult decât atât, prin art. I pct. 2 din proiect, autorul propune completarea art. 38 din Codul familiei, potrivit căruia instanța de judecată va lua în considerare aceste circumstanțe (desfacerea căsătoriei din motivul violenței) la stabilirea	
--	--	--	--

		domiciliului copiilor minori după divorț. Astfel, pe lângă faptul că existența violenței va fi prezumată, acest fapt va influența la determinarea domiciliului copilului minor. O asemenea abordare ar face incident art. 8 CEDO. Pentru considerentele expuse mai sus, Curtea avizează negativ propunerea privind excluderea din art. 37 alin. (4) din Codul familiei a sintagmei „confirmate prin probe”.	
	35.	Art. II, pct. 3 – Referitor la art. 103 Cod penal, modificările propuse în denumirea articolului și la alin. (5) al acestuia, prin înlocuirea sintagmelor „punerea lor sub curatelă” și „să o pună sub curatelă” cu sintagmele „instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară” și „să instituie o măsură de ocrotire judiciară”, vor condiționa declararea automată a incapacității persoanelor în privința cărora ar putea fi instituită măsura de ocrotire judiciară, luând în considerație că potrivit art. 75 alin. (2) pct. 1) Cod de procedură penală, incapabile în procesul penal sânt considerate persoanele recunoscute astfel potrivit procedurii penale sau în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară. Totodată, menționăm că obiecțiile la propunerea de operare a modificărilor la alin. (1) al articolului 103 Cod penal sunt expuse în pct. 10 al prezentului aviz (în ceea ce privește atribuțiile procurorului în instanța de judecată).	Se acceptă parțial Modificarea de la art. 103 alin. (5) din Codul penal nu trebuie interpretată ca o obligație a instanței de judecată de a institui automat o măsură de ocrotire judiciară, atunci când acest lucru este cerut de rudele apropiate. Instanței îi rămâne dreptul discreționar de a decide în această privință. Articolul 103 alin. (1) și (5) din Codul penal vor avea următorul cuprins: „Articolul 103. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical persoanelor care suferă de dependență de droguri sau de dependență de alcool și instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară (1) În caz de săvârșire a infracțiunii de către o persoană care suferă de dependență de droguri sau de dependență de alcool, dacă există avizul medical corespunzător, instanța de judecată, din oficiu ori la cererea procurorului sau a organului de ocrotire a sănătății, concomitent cu pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită, poate să aplice acestei persoane tratamentul medical forțat. (5) Dacă infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care abuzează de alcool și prin aceasta își pune familia într-o situație materială grea, instanța de judecată, concomitent cu aplicarea pedepsei neprivative de

			libertate pentru infracțiunea săvârșită, este în drept, la cererea procurorului sau a rudelor apropiate ale persoanei în cauză, să instituie o măsură de ocrotire judiciară.”
36.	Art. II, pct. 6 – Referitor la art. 132² alin. (2) Cod penal, considerăm că definiția acțiunilor cu caracter sexual este una extrem de largă, fiind lipsită de claritate și previzibilitate. În lumina redacției propuse în proiect, există riscul ca sub incidența acestei definiții să intre modalități de obținere a unei satisfacții sexuale care, prin natura și modul de exprimare, să nu posede gradul de pericol social al unei infracțiuni (ex.: exhibarea în prezența victimei, atingeri indecente ale victimei, discuții obscene privind actul sexual purtate cu victima). Spectrul ipotetic al unor asemenea acțiuni ar putea fi redus până la absurditate. În același context, menționăm că incriminarea în art. 172 Cod penal a acțiunilor cu caracter sexual și stabilirea pedepselor penale în cuantumurile indicate în proiect prezintă semne de încălcare vădită a principiului proporționalității incriminării, luând în considerare că astfel de acțiuni, în redacția în vigoare a legii, pot fi calificate în baza art. 173 Cod penal sau a art. 354 Cod contravențional. Referitor la art. 132² alin. (3) Cod penal, considerăm necesară excluderea sintagmei „comise în lipsa consimțământului voluntar a persoanei” și înlocuirea sintagmei „care pot fi însoțite” cu sintagma „care sunt însoțite”. În acest sens, opinăm asupra faptului că în incriminarea actului sexual sau a acțiunilor sexuale neconsimțite, sintagma „care pot fi însoțite”, care	Se acceptă Art. 132² alin. (2) din Codul penal va avea următorul cuprins: „Articolul 132². Acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite (1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect, comisă fie asupra victimei, fie de către victimă. (2) Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate în alin. (1), precum și altele decât cele care intră sub incidența art. 173, 287 din prezentul cod ori a art. 354 din Codul contravențional. (3) Se consideră neconsimțit acel act sexual sau acțiune cu caracter sexual care este însoțită de constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane.”	

		instituire un caracter facultativ în privința manifestării acțiunilor de constrângere fizică ori psihică, înșelăciune etc., este inacceptabilă.	
	37.	Art. II, pct. 7 – Referitor la art. 133 ¹ Cod penal, poziția a fost enunțată la pct. 2 al prezentului aviz și este aplicabilă și în privința acestui articol.	Precizare Vezi argumentele de la pct. 35 din tabel.
	38.	Art. II, pct. 10 – Referitor la art. 173 Cod penal, atestăm că necesitatea operării modificărilor la acest articol și argumentele aduse în sensul respectiv nu și-a găsit reflectare în Nota informativă la proiect, motiv din care considerăm inoportună expunerea în privința redacției enunțate a art. 173 Cod penal. Notă: cu titlu de mențiune, considerăm că legiuitorul, prin redacțiile actuale ale art. 171-175 Cod penal, a stabilit norme incriminatorii de drept clare, previzibile și suficient de precise, care în ansamblu sunt conforme dispozițiilor art. 36 al Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la 11 mai 2011, ratificată prin Legea nr. 144 din 14 octombrie 2021, în vigoare din 22 octombrie 2021. Din acest motiv, considerăm că sunt inconsistente argumentele aduse în Nota informativă la proiect, privind necesitatea operării modificărilor în legea penală în scopul conformării acesteia la dispozițiile Convenției, or cerințele din Convenție privind incriminarea acțiunilor cu caracter sexual au fost respectate de către legiuitor.	Se acceptă Nota informativă a proiectului a fost completată. Art. 173 se modifică și va avea următorul cuprins: „Articolul 173. Hărțuirea sexuală (1) Hărțuirea sexuală, adică pretinderea prin comportament fizic, verbal sau nonverbal unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită prin profitarea de starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor violente cu caracter sexual neconsimțite se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani. (2) Aceași acțiune săvârșită cu bună știință asupra unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.”
	39.	Art. II, pct. 14 – Referitor la art. 177 Cod penal, atestăm că necesitatea operării modificărilor la acest articol și argumentele aduse în sensul respectiv nu și-a găsit reflectare în Nota informativă la proiect, motiv	Se acceptă Nota informativă la proiect a fost completată. Art. 177 alin. (3) din Codul penal va avea următorul cuprins:

		din care considerăm inoportună expunerea în privința redacției enunțate a art. 177 Cod penal.	„(3) Răspîndirea informației cu caracter sexual, alte imagini sau înregistrări cu conținut sexual <u>inclusiv</u> prin intermediul tehnologiilor informaționale comise în scop de răzbunare, ură sau înjosire, a lezării onoarei și demnității persoanei, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.”.
	40.	Art. II, pct. 15 – Referitor la art. 201 ¹ Cod penal, în Nota informativă la proiect nu a fost menționată și nici argumentată necesitatea suplinirii redacției art. 201 ¹ alin. (1) lit. b) Cod penal cu sintagma „ <i>care a provocat o suferință psihică</i> ”. În acest context, vă informăm că urmarea prejudiciabilă a infracțiunii în cauză – provocarea suferinței psihice – a fost lichidată prin modificarea substanțială a textului art. 201 ¹ Cod penal prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 196 din 28 iulie 2016, în vigoare din 16 septembrie 2016. Având în vedere acest fapt, precum și lipsa în Nota informativă la proiect a careva explicații privind necesitatea reintroducerii acestei sintagme, considerăm inoportună expunerea în privința redacției enunțate.	Se acceptă Modificarea de la art. 201 ¹ alin. (1) lit. b) a fost exclusă din proiect. În ceea ce privește celelalte modificări acestea au fost argumentate în nota informativă.
	41.	Art. II, pct. 16 – Referitor la art. 220 ¹ Cod penal la 24 februarie 2022, în adresa Curții Supreme de Justiție a parvenit solicitarea de avizare a proiectului de lege nr. 395 din 15 decembrie 2021, privind modificarea unor acte normative, prezentat Parlamentului RM spre examinare cu titlu de inițiativă legislativă al unui grup de deputați.	Se acceptă Proiectul va fi expediat tuturor participanților la avizare în mod repetat.

		În proiectul dat, s-a propus completarea Codului penal cu un nou articol, 220¹ (organizarea serviciilor sexuale electronice), redacția cărui diferă esențial de cea expusă în proiectul abordat prin prezentul aviz. Luând în considerație acest aspect, precum și faptul că propunerile de redacții ale art. 220¹ Cod penal au fost formulate de autori diferiți, întru neadmiterea creării unei confuziuni, optăm asupra neexpunerii în privința modificărilor enunțate în proiectul abordat prin prezentul aviz și considerăm necesară expedierea repetată spre avizare a unei redacții unice, definitive a art. 220¹ Cod penal.	
	42.	Art. III, pct. 1 – Referitor la art. 52 alin. (1) pct. 5¹) Cod de procedură penală, considerăm oportună înlocuirea sintagmei „pentru beneficierea” cu sintagma „în scopul beneficierii”, care în viziunea noastră este mai potrivită. Totodată, optăm pentru înlocuirea sintagmei „asigură suport” cu sintagma „și, după caz, oferă suportul necesar”, care este propusă în redacția art. 57 alin. (2) pct. 5¹) Cod de procedură penală. Astfel, constatăm că în sarcina procurorului se instituie o obligație prin sintagma „asigură suport”, spre deosebire de competența ofițerului de urmărire penală în acest aspect, care este facultativă (prin folosirea sintagmei „după caz”). Notă: în Nota informativă la proiect, această diferențiere nu a fost abordată în nici un fel.	Se acceptă parțial Art. 52 alin. (1) pct. 29) va avea următorul cuprins: „29) informează victima sau partea vătămată despre serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică), subiecții care acordă aceste servicii și condițiile generale de acordare a acestora.”
	43.	Art. III, pct. 2-3 – Referitor la art. 53 alin. (1) pct. 2¹) și 57 alin. (2) pct. 8¹) Cod de procedură penală, considerăm că în ansamblu, prevederile expuse sunt contrare și nu au fost în nici un fel coroborate cu dispozițiile art. 13 - 15 din Legea nr. 713 din 06	Se acceptă Modificările de la art. 53 și 57 din Codul de procedură penală au fost excluse din proiect.

		decembrie 2001 privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope, care instituie expres condiții speciale pentru dispunerea trimiterii persoanei la testare în comisia narcologică, testare care se realizează, la rândul său, în modul stabilit de Ministerul Sănătății, Muncii și protecției Sociale. Totodată, în art. 14 alin. (1) al Legii nominalizate este stabilită autoritatea competentă de a dispune trimiterea persoanei la examenul medical în comisia narcologică, iar în art. 15 alin. (3) al aceleiași Legi, este indicată modalitatea și competența intentării acțiunii privind supunerea persoanei la tratament obligatoriu. Notă: în Nota informativă la proiect, aceste propuneri nu au fost abordate.	
	44.	Art. III, pct. 5 – Referitor la art. 60 Cod de procedură penală (alin. (1) pct. 7¹), considerăm că prin legiferarea dreptului părții vătămate, în dosarele privind infracțiunile de tortură, „să aibă acces la toate materialele cauzei penale pe durata urmăririi penale”, va avea loc o avantajare semnificativă și nejustificată a acesteia în raport cu învinuitul. Instituirea acestei prevederi cu titlu de regulă generală nu a fost argumentată în Nota informativă la proiect. Totodată, apreciem că condițiile expuse la lit. a), b), c) ale normei nominalizate, întrunirea cărora este necesară pentru restricționarea accesului părții vătămate la dosar, sunt neclare și în esența lor, implică în mod substanțial un factor subiectiv, lăsat la discreția organului de urmărire penală. În ce privește alin. (1²) pct. 3), 4) al aceluiași articol, referindu-ne la sintagma „persoană de încredere”,	Se acceptă parțial În ceea ce privește modificarea art. 60, 80 și 81 din <i>Codul de procedură penală</i> trebuie să menționăm că acestea sunt elaborate în lumina constatărilor Curții Constituționale din Hotărârea nr. 31/2018 și au fost excluse din proiect.

		constatăm că atât în textul proiectului, cât și în Nota informativă la acesta, nu este exemplificată calitatea procesuală a acestui subiect, care este procedura documentării participării acestuia în proces și care sunt drepturile și obligațiile lui, în acest sens fiind atestat un vid semnificativ de reglementare. Totodată, atât în textul proiectului, cât și în Nota informativă la acesta, nu este indicat și nici exemplificat care sunt „condiții de respectare a demnității și intimității”. În contextul celor menționate, considerăm oportun ca din conținutul art. 60 alin. (12) Cod de procedură penală să fie excluse pct. 3) și 4), iar redacția să fie limitată la conținutul art. 58 alin (5²).	
	45.	Art. III, pct. 6 – Referitor la art. 80 alin. (1) pct. 8 ¹) Cod de procedură penală, poziția a fost enunțată la pct. 11 al prezentului aviz și este aplicabilă și în privința acestui articol.	Precizare Vezi argumentele de la pct. 44 din tabel.
	46.	Art. III, pct. 7 – Referitor la art. 81 alin. (5 ¹) Cod de procedură penală, considerăm că formularea propusă reprezintă o dublare textuală a drepturilor victimei, părții vătămate și părții civile. Totodată, prezența sintagmei „a decedat ca consecință a infracțiunii ce se investighează” instituie o circumstanță, a cărei absență în mod nejustificat ar limita succesorul victimei, părții vătămate și părții civile în exercitarea dreptului nominalizat în articolul discutat în cauză.	Precizare Vezi argumentele de la pct. 44 din tabel.
	47.	Art. III, pct. 9 – Referitor la art. 110 ¹ alin. (3) Cod de procedură penală, considerăm că această propunere este nemotivată și lezează substanțial dreptul	Se acceptă Propunerea de modificare a art. 110¹ alin. (3) din Codul de procedură penală a fost exclusă din proiect.

		bănuitului sau învinuitului la un proces echitabil. Totodată, atestăm că această propunere nu a fost corelată cu prevederea de la alin. (8) al aceluiași articol și, în caz de adoptare, va face inoperabilă aplicarea ultimei. Notă: în Nota informativă la proiect, această propunere nu a fost abordată.	
	48.	Art. III, pct. 10 – Referitor la art. 113 alin. (7) Cod de procedură penală, prin instituirea, în calitate de regulă generală, a condiției privind acordul obligatoriu al victimei/părții vătămate pentru efectuarea confruntării cu bănuitul/învinuit, în cauzele privind infracțiunile de violență în familie, va avea loc o lezare din start a dreptului bănuitului/învinuitului de a dispune de efectuarea unei confruntări. La rândul său, atât în textul propunerii, cât și în Nota informativă la proiect, nu sunt exemplificate „circumstanțele importante pentru stabilirea adevărului”, fapt care determină o apreciere subiectivă a oportunității efectuării confruntării, ceea ce este inadmisibil în viziunea noastră. Notă: în Nota informativă la proiect, această propunere nu a fost abordată.	Nu se acceptă În conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul de la art. 56 alin. (1) pct. g) statele părți trebuie să asigure pe cât e posibil evitarea contactului dintre presupul agresor și vicitma violenței. Această modificare are drept scop reducerea revictimizării victimei în cazul confruntării acesteia cu persoana bănuită sau învinuită. Totodată, norma instituită nu este una imperativă, întrucât procurorul poate emite o ordonanță motivată în care în pofida solicitării victimei de a nu participa la confruntare să dispună măsura respectivă dacă se invocă circumstanțe importante pentru stabilirea adevărului care nu pot fi soluționate în alt mod.
	49.	Art. III, pct. 11 – Referitor la art. 215¹ Cod de procedură penală, în ansamblu, suntem de acord cu propunerile enunțate, cu excepția celor expuse la alin. (3) lit. e) (care nu sunt în niciun mod argumentate în Nota informativă la proiect, fiind formulate vag și neclar) și lit. g) (din motiv că redacția actuală este suficient de clară și precisă).	Se acceptă Nota informativă a fost completată.
	50.	Art. III, pct. 12-13 – Referitor la art. 219 alin. (4) și 221 alin. (3¹) Cod de procedură penală, considerăm inconsistentă și nejustificată propunerea de excludere	Se acceptă parțial Art. 219 alin. (4) din CPP va avea următorul cuprins:

		a „suferințelor fizice ale victimei” din conținutul art. 219 alin. (4) Cod de procedură penală. Totodată, apreciem ca fiind de prisos substituirea sintagmei date cu cea nominalizată în proiect, or legiuitorul a prevăzut multiple aspecte care urmează a fi apreciate la determinarea întinderii prejudiciului moral, inclusiv în Codul civil. Suplimentar, apreciem că sintagmele „se află în stare de imposibilitate sau de dependență” și „ori care din alte motive nu-și poate realiza singură dreptul de recuperare a prejudiciului cauzat”, sunt neclare, lipsite de precizie și condiționează un vid de reglementare. Notă: în Nota informativă la proiect, aceste propuneri nu au fost abordate.	„(4) La evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată ia în considerare suferințele fizice ale victimei, gravitatea și persistența suferințelor psihice, inclusiv determinate de afectarea sentimentului de demnitate, care conduce la starea de umilire, frică, frustrare în legătură cu incapacitatea de a se apăra pe sine sau pe alte persoane, prejudiciul agrement sau estetic, pierderea speranței în viață, pierderea onoarei prin defăimare, suferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc.” Modificarea de la art. 221 din Codul de procedură penală a fost exclusă din proiect.
	51.	Art. III, pct. 14 – Referitor la art. 331 alin. (2¹) Cod de procedură penală, considerăm că această propunere este nemotivată, iar aplicarea în practică a redacției expuse în proiect ar crea impedimente semnificative instanțelor judecătorești care, luând în considerație multitudinea cauzelor penale privind săvârșirea infracțiunilor de violență în familie/violență sexuală, vor fi obligate să le examineze cu prioritate, ceea ce ar putea avea un impact negativ semnificativ asupra celerității judecării celorlalte cauze penale. Totodată, apreciem că o astfel de modificare comportă un element discriminatoriu față de victimele altor infracțiuni decât cele de violență în familie/violență sexuală. Notă: în Nota informativă la proiect, această propunere nu a fost abordată.	Se acceptă În ceea ce privește modificarea de la art. 331 din Codul de procedură penală, aceasta a fost exclusă din proiect.
	52.	Art. III, pct. 15 – Referitor la art. 359 alin. (5) Cod de procedură penală, considerăm că aplicarea în practică a redacției propuse ar fi contrară principiilor	Se acceptă Modificarea de la art. 359 alin. (5) din Codul de procedură penală a fost exclusă din proiect.

		contradictorialității și egalității părților în procesul penal, fiind suficientă verificarea îndeplinirii atribuției corespunzătoare de către organul de urmărire penală, la etapa respectivă.	
	53.	Art. III, pct. 16 – Referitor la art. 369 alin. (1¹) Cod de procedură penală, considerăm că, în eventualitatea aplicării în practică a dispoziției propuse, dreptul inculpatului la un proces echitabil va fi în mod inevitabil lezat. Totodată, constatăm că sintagma „în anumite cazuri” (de limitare a dreptului inculpatului la un proces echitabil), este inacceptabilă, urmând a fi expres prevăzute situațiile în care o astfel de limitare ar fi acceptabilă și care sunt prevederile de drept pe care sunt bazate. Notă: în Nota informativă la proiect, această propunere nu a fost abordată.	Nu se acceptă În conformitate cu prevederile Convenției de la Istanbul de la art. 56 alin. (1) lit. g) și i) statele părți trebuie să asigure pe cât e posibil evitarea contactului dintre presupul agresor și victima violenței și faptul că victimele au posibilitatea să depună mărturie în sala de judecată conform regulilor prevăzute de legislația internă fără a fi prezente, sau cel puțin fără prezența pretinsului agresor, în special prin utilizarea tehnologiilor de comunicații adecvate, atunci când sunt disponibile. Această modificare are drept scop reducerea revictimizării victimei în cazul procedurii de audiere. Totodată, norma instituită nu este una imperativă, întrucât instanța de judecată poate să decidă contrariul atunci când inculpatul, prin audierea părții vătămate în acest mod, ar putea fi lipsit sau limitat de dreptul acestuia la un proces echitabil.
	54.	Art. III, pct. 18 – Referitor la art. 412 alin. (2) Cod de procedură penală, considerăm că această propunere poartă un caracter imprecis, or din expunerea textuală a prevederii nu este clar despre care termen de 20 de zile este vorba: 1) la expirarea căruia urmează a fi stabilită ședința de judecată, sau 2): în cadrul căruia urmează a fi stabilită ședința de judecată, fie 3): în cadrul căruia urmează a fi propriu-zis examinat fondul cauzei. Totodată, considerăm că aplicarea acestei prevederi nu va avea nici un impact asupra termenului general de examinare a cauzei penale în	Se acceptă Modificarea de la art. 412 din Codul de procedură penală a fost exclusă din proiect.

		instanța de judecată, motiv din care o apreciem ca fiind de prisos. Notă: în Nota informativă la proiect, această propunere nu a fost abordată.	
Universitatea de Stat din Moldova	55.	Autorii proiectului în Nota informativă la Proiect nu au inclus explicații referitor la această propunere, din aceste considerente nu este clară intenția acestora de a extinde protecția apatrizilor cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova sau altor persoane cu drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova în sensul principiului realității. Nu putem fi de acord cu o asemenea modificare a alin.(3) art. 11 Cod penal. Raționamentul acestei opinii se axează pe prevederile art. 18 și 19 din Constituția Republicii Moldova. Astfel, în conformitate cu prevederile constituționale de la aliniatul (1) articolul 18 exclusiv cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atât în țară, cât și în străinătate. Prin urmare, interesul legiuitorului este de a extinde sfera de protecție a propriilor cetățeni și în afara teritoriului statului nostru, totodată, în mod implicit, lărgeste și sfera destinatarilor legii penale moldave, „inclusiv asupra unor persoane care, în principiu, nu au obligația supunerii față de prescripțiile normative ale acesteia, rezidă în necesitatea protejării propriilor interese și a propriilor cetățeni față de activitățile infracționale provenite din partea unor străini care acționează în străinătate” . În același timp, statutul apatridului, indiferent de existența sau absența unui domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova, este identic cu cel al cetățenilor străini; or, alin.(1) art. 19 din Constituție	Se acceptă Art. 11 alin. (3) va avea următorul cuprins: <i>„(3) Cetățenii străini și apatrizii care și au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării poartă răspundere penală în conformitate cu prezentul cod și sînt trași la răspundere penală pe teritoriul Republicii Moldova dacă infracțiunile săvârșite sînt îndreptate împotriva intereselor Republicii Moldova, împotriva drepturilor și libertăților cetățeanului Republicii Moldova, împotriva păcii și securității omenirii sau constituie infracțiuni de război, precum și pentru infracțiunile prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte , dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită și dacă în statul străin, în privința lor, nu a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal. Sunt pasibili de răspundere penală în conformitate cu prezentul cod cetățenii străini și apatrizii care au comis infracțiuni pe teritoriul unui alt stat, însă extrădarea acestora nu este posibilă.”</i>

		stipulează că, cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi și îndatoriri ca și cetățenii Republicii Moldova, cu excepțiile stabilite de lege. De altfel, și Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova, nr.200 din 16.07.2010 la articolul 3 definește străinul ca persoană care nu deține cetățenia Republicii Moldova sau care este apatrid. Astfel, cum menționează și doctrina, „legătura dintre stat și individ, creată de domiciliu, nu se poate compara cu aceea decurgând din raportul de cetățenie”. Analiza de drept penal comparat arată că conform principiului realității statele protejează doar cetățenii săi (alin.(1) art. 10 Cod penal român , pct.1) alin.(1) §7 Cod penal estonian , art.5 Cod penal bulgar , alin.(2) art.113-7 din Codul penal francez , alin.(1) §7 Cod penal german). În același aspect, este de menționat că în legislațiile unor state este inclusă cerința dublei incriminări (alin.(1) §7 din Codul penal german, pct.1) alin.(2) §7 Cod penal estonian, alin.(2) art.113-7 din Codul penal francez). Astfel, lipsa dublei incriminări în conținutul normei de la alin.(3) art. 11 CP RM ar putea avea repercusiuni negative asupra investigării faptelor pretinse a fi infracționale. Cu alte cuvinte, va exista posibilitatea tragerii de mai multe ori la răspundere penală a unei singure persoane, în considerarea aceleiași infracțiuni, de către autorități judiciare aparținând unor state diferite. În asemenea circumstanțe, venim cu propunerea de lege ferenda de a modifica alin.(3) art. 11 CP RM astfel încât să prevadă expres dubla incriminare drept condiție pentru aplicarea principiului realității. Totodată, cercetarea legislației altor state a permis identificare în conținutul principiului realității și a	
--	--	--	--

		prevederilor ce se referă la pasibilitatea răspunderii penal naționale a cetățenii străini ce comit infracțiuni pe teritoriul altor state, dacă extrădarea acestora nu este posibilă (pct.2) alin.(2) §7 din Codul penal german, pct.2) alin.(l) §7 Cod penal estonian, alin.(2) art.113-8-1 din Codul penal francez). În acest sens apare întrebarea, care va fi soluția, conform legislației moldave, în cazul în care extrădarea cetățeanului străin, care a comis infracțiuni, altele decât cele prevăzute la alin.(3) art. 11 Cod penal, pe teritoriul unui alt stat, iar extrădarea acestuia nu este posibilă? Or, conform reglementărilor internaționale și cele naționale, nimeni nu poate fi extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii, sau altor pedepse inumane sau degradante, sau pentru infracțiuni militare, politice și fiscale, persoanele cărora li s-a acordat drept de azil, persoanele cărora li s-a acordat statutul de refugiat politic etc. (a se vedea: art.3,4, 5 din Convenția europeană de extrădare, adoptată la Paris la 13 decembrie 1957, art. 19 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2012/C 326/02) , art.42, 43 din Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, nr. 371 din 01.12.2006). În atare circumstanțe nici expulzarea cetățenilor străini nu este posibilă deoarece în conformitate cu alin.(l) art. 105 Cod penal, cetățeniii străini și apatrizii care au fost condamnați pentru săvârșirea unor infracțiuni li se poate interzice rămânerea pe teritoriul țării. Astfel, deoarece Codul penal este unica lege penală care stabilește principiile aplicării legii penale în spațiu, apare oportun completarea alin.(3) art. 11 Cod	
--	--	---	--

		penal cu prevederi care ar stipula pasibilitatea de răspundere penală în conformitate cu Codul penal a Republicii Moldova a cetățenilor străini care au comis infracțiuni pe teritoriul unui alt stat, însă extrădarea acestora nu este posibilă. Derogând de la principiul realității, menționăm că într-un alt studiu s-a analizat conținutul principiului personalității (cercetare axată pe studierea prevederilor constituționale, reglementărilor internaționale și naționale, legislația penală a altor state, precum și pe literatura de specialitate) care a generat unele propuneri de modificare a alin. (2) art. 11 Cod penal, una dintre care este excluderea de la alin. (2) art. 11 din Codul penal a sintagmei „și apatrizii cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova” și totodată, excluderea de la alin. (3) art. 11 din Codul penal a sintagmei „care nu domiciliază permanent pe teritoriul Republicii Moldova” . Din raționamentele expuse supra, sugerăm modificarea alin. (3) art. 11 Cod penal, astfel încât acesta să capete următorul conținut: Cetățenii străini și apatrizii care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării poartă răspundere penală în conformitate cu prezentul cod și sunt trași la răspundere penală pe teritoriul Republicii Moldova dacă infracțiunile săvârșite sunt îndreptate împotriva intereselor Republicii Moldova, împotriva drepturilor și libertăților cetățeanului Republicii Moldova, împotriva păcii și securității omenirii sau constituie infracțiuni de război, precum și pentru infracțiunile prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde	
--	--	---	--

		a fost săvârșită și dacă în statul străin, în privința lor, nu a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal. Sunt pasibili de răspundere penală în conformitate cu Codul penal a Republicii Moldova cetățenii străini și apatrizii care au comis infracțiuni pe teritoriul unui alt stat, însă extrădarea acestora nu este posibilă.	
	56.	Articolul 98 alineatul (2) se completează, cu litera b²) cu următorul cuprins: „b²) măsurile de probațiune în cazul violenței în familie;”. Norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie pentru a corespunde criteriilor de calitate - accesibilitate, previzibilitate, claritate, pentru a permite persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite (HCC 26/2010, § 10). Cu privire la calitatea legii penale, incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă. În acest sens, evidențiem că propunerea includerii la art. 98 Cod penal a măsurilor de probațiune implică o incertitudine în lipsa unui concept și a categoriilor acestora. La moment, Legea cu privire la probațiune nr. 8 din 14.02.2008 nu definește măsurile de probațiune și nu oferă claritate în privința tipurilor acestor măsuri ce pot fi aplicate subiecților probațiunii. Totuși lit. f) art. 13 din Legea nr. 8 din 14.02.2008 face referire la măsurile de probațiune în contextul justiției juvenile fără a	Precizare Modificarea de la art. 98 alin. (2) a fost exclusă din proiect.

	specifica rolul și gama măsurilor care ar putea fi aplicate față de minor, și anume: „Acțiunile de probațiune juvenilă se axează pe... relațiile cu mass-media în aplicarea măsurilor de probațiune față de minor, în scopul abordării tuturor problemelor doar prin prisma respectării interesului superior al copilului.” Analizând sistemic reglementările, deducem că aceste măsuri contribuie la realizarea procesului de resocializare, definit în art. 22 din Legea nr. 8 din 14.02.2008. Articolul 98 Cod penal prevede scopul și tipurile măsurilor de siguranță. Prin urmare, includerea măsurilor de probațiune la litera b²) a articolului evidențiat reprezintă definirea naturii juridice a acestora, fiind una dintre categoriile măsurilor de siguranță. Invocând criteriile de calitate a legii penale, este necesară o reglementare clară prin specificarea esenței juridice și a categoriilor măsurilor de probațiune în maniera existentă la capitolul X Cod penal (măsuri de constrângere cu caracter medical, măsuri de constrângere cu caracter educativ, etc). Totodată, propunerea vizează includerea măsurilor de probațiune doar în contextul violenței în familie, „măsurile de probațiune în cazul violenței în familie”, ceea ce demonstrează că aceste măsuri trebuie să aibă un rol determinat, fiind specifice și necesare subiectului infracțiunii. În concluzie, menționăm că această propunere poate fi agreată doar ca urmare a ajustării formulării în scopul corespunderii principiilor dreptului penal.	
57.	În privința modificării titlului art. 103 Cod penal,	Se acceptă

	specificăm că măsurile de ocrotire judiciară reglementate de legislația națională implică mai multe categorii: ocrotirea provizorie, curatela și tutela. Astfel, Codul civil, republicat în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.66-75 art. 132 din 01.03.2019, prevede la alin. (1) art. 32 că: „În privința persoanei fizice care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința poate fi instituită, prin hotărâre judecătorească, măsura de ocrotire judiciară sub forma curatelei, a ocrotirii provizorii sau a tutelei.” Potrivit punctului 1), alin. (2) art. 75 Cod de procedură penală al RM, „incapabile în procesul penal sunt considerate persoanele recunoscute astfel potrivit procedurii penale sau în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară;”. În scopul racordării reglementărilor penale la modificările sistemice, agreăm completarea denumirii art. 103 Cod penal cu cea propusă „Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical alcoolicilor și narcomanilor și instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară”. Cu referire la modificarea propusă la alin. (1) art. 103 Cod penal - substituirea cuvintelor „colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății” cu cuvântul „procurorului” -menționăm că în conformitate cu art. 285 Cod de procedură penală al RM, „la încetarea urmăririi penale, procurorul, dacă este cazul, dispune...aplicarea măsurilor de siguranță”. Potrivit art. 295 Cod de procedură penală, „toate cererile, plângerile și demersurile înaintate	Articolul 103 alin. (1) și (5) din Codul penal vor avea următorul cuprins: „Articolul 103. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical alcoolicilor și narcomanilor și instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară (1) În caz de săvârșire a infracțiunii de către un alcoolic sau un narcoman, dacă există avizul medical corespunzător, instanța de judecată, din oficiu ori la cererea peocurorului sau a organului de ocrotire a sănătății, concomitent cu pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită, poate să aplice acestei persoane tratamentul medical forțat. (5) Dacă infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care abuzează de alcool și prin aceasta își pune familia într-o situație materială grea, instanța de judecată, concomitent cu aplicarea pedepsei neprivative de libertate pentru infracțiunea săvârșită, este în drept, la cererea procuoroului sau rudelor apropiate ale persoanei în cauză, să instituie o măsură de ocrotire judiciară.”
--	---	---

		după trimiterea cauzei în judecată se soluționează de către instanța care judecă cauza.” Astfel, nu susținem substituirea sintagmei „colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății”, prevăzută la alin. (1) art. 103 Cod penal, cu sintagma „procurorului”, în cazul aplicării măsurii de constrângere cu caracter medical alcoolicilor și narcomanilor, menținând parțial poziția reflectată, la moment, de legiuitor. În particular, propunem modificarea sintagmei „colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății”, prin sintagma „organului de ocrotire a sănătății”, astfel încât, dacă există avizul medical corespunzător, instanța de judecată, din oficiu, ori la cererea organului de ocrotire a sănătății poate să aplice persoanelor evidențiate tratamentul medical forțat. Pentru a asigura aceeași logică și consecvența formulărilor în cadrul alin. (5) art. 103 Cod penal, susținem înlocuirea cuvintelor „să o pună sub curatelă” cu cuvintele „să instituie o măsură de ocrotire judiciară”. Totodată, propunem excluderea cuvintelor „colectivului de muncă sau a de la alin. (5) art. 103 Cod penal, păstrând formularea „la cererea rudelor apropiate ale persoanei în cauză...”.	
	58.	Corelând propunerile sugerate în contextul unui nou articol, 104¹ Cod penal, cu cele evidențiate supra, la punctul 2, articolul II (măsurile de probațiune în cazul violenței în familie), reiterăm poziția expusă anterior privind lipsa întrunirii criteriilor de calitate a normei penale. Adițional, din formularea propusă la alin. (1) art.	Precizare Modificările de la art. 104¹ din Codul penal au fost excluse din proiect.

		104¹ Cod penal, reiese că programele probaționale reprezintă o categorie a măsurilor de probațiune. Or, legea penală națională atribuie programelor probaționale caracterul de obligație stabilită de instanța de judecată în cadrul liberării de pedeapsă penală, lit. f), alin. (6) art. 90 Cod penal, pe de o parte și statutul de măsură de constrângere cu caracter educativ în sensul lit. f), alin. (1) art. 104 Cod penal, pe de altă parte. Prin urmare, menționăm, încă o dată, despre necesitatea precizării categoriilor măsurilor de probațiune și a naturii acestora în sens juridico-penal. În plus, alin. (2), propus la art. 104¹ Cod penal, nu asigură continuitatea ideii de la alin. (1) prin faptul că se evidențiază obligațiile impuse de instanța de judecată care s-ar referi la programele probaționale specificate, „eschivarea cu rea-voință a persoanelor menționate la alin.(1) de la îndeplinirea obligațiilor stabilite de instanța de judecată” ceea ce implică o confuzie cu referire la caracterul acestor programe - obligație sau măsură de siguranță. În final, sugerăm redactarea alin. (2) propus, în sens lingvistic. Or, forma de plural utilizată „persoanelor menționate la alin. (1)” nu are legătură cu forma la singular „inculpatul”, distorsionând legătura semantică. Concluzionând, accentuăm că acest articol nu este suficient de clar și nu poate fi acceptat în calitate de normă penală în varianta propusă.	
	59.	La articolul 109 alineatul (1), textul „capitolele II-VI” se substituie cu textul „capitolele II-III, V-VI”. În Nota informativă la Proiect, referitor la această propunere, găsim următoarea explicație: „De regulă,	Se acceptă Nota informativă a fost completată.

		infractorul aflându-se în libertate, ușor influențează victima și o convinge să accepte concilierea. În acest sens, se propune modificarea articolului 109 din Codul penal, astfel ca orice infracțiune ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală să excludă împăcarea părților, respectiv, la alineatul (1) articolul 109, textul „capitolele II-VI” este substituit cu textul „II-III, V, VI”, excluzându-se astfel capitolul IV [Infracțiunile privind viața sexuală] din categoriile de infracțiuni pentru care este permisă împăcarea. Acceptăm necesitatea modificării alin. (1) art. 109 Cod penal, însă într-un alt proiect. Astfel, argumentele cu privire la necesitatea modificării alin. (1) art. 109 Cod penal și anume, infractorul aflându-se în libertate, ușor influențează victima și o convinge să accepte concilierea, nu sunt relevante situației de caz și nici convingătoare. Or un infractor care a comis orice infracțiune, nu numai infracțiuni privind viața sexuală, pot să se afle în libertate și mai confuz este argumentul cu privire la convingerea de conciliere - care ar fi explicația relativă cazului - nu este de înțeles.	
	60.	În legătură cu inițiativa de completare a Codului penal cu art. 132², formulăm următoarele observații și sugestii: - cu referire la alin. (1) art. 132² Cod penal: Din dispoziția proiectată a acestei norme (privită prin prisma dispoziției proiectate de la alin. (1) art. 171 Cod penal) rezultă că act sexual se consideră acțiunea de penetrare sexuală - vaginal, anal sau oral - a corpului unei persoane a făptuitorului comisă cu victima. Astfel, în varianta propusă de autorii Proiectului, act sexual va putea fi considerată	Se acceptă parțial Art. 132² alin. va avea următorul cuprins: „(1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect, comisă fie asupra victimei, fie de către victimă. (2) Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate în alin. (1), precum și altele decât cele care intră sub incidența art. 173, 287 din prezentul cod ori a art. 354 din Codul contravențional.

		acțiunea de penetrare comisă cu victima. Astfel, nu este clar: acțiunea de penetrare sexuală este comisă asupra victimei, sau simultan cu victima, sau de către victimă. Toate acestea provoacă incertitudine. Din aceste considerente, este imperioasă revizuirea definiției din alin. (1) art 132² CPRM, după cum urmează: „Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect, comisă fie asupra victimei, fie de către victimă”; - cu referire la alin. (2) art. 132² CP RM: Definiției noțiunii „acțiuni cu caracter sexual” ar urma să-i revină rolul de definiție de rezervă în raport cu definiția formulată în alin. (1) art. 132² CP RM: toate modalitățile posibile de obținere a unei satisfacții sexuale - altele decât acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect - ar urma să fie catalogate ca acțiuni cu caracter sexual. Totuși, definiția din alin. (2) art. 132² CP RM are un conținut extrem de larg, fiind lipsită de claritate și previzibilitate. Există riscul ca sub incidența acestei definiții să intre modalitățile de obținere a unei satisfacții sexuale (altele decât actul sexual), care, deși sunt neconsimțite, nu posedă gradul de pericol social al unei infracțiuni. Ne referim la: exhibarea în prezența victimei; asistarea(privirea) la actele sexuale întreprinse de victimă; atingerile indecente ale victimei; discuțiile cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la actele sexuale; determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice; punerea la dispoziția	(3) Se consideră neconsimțit acel act sexual sau acțiune cu caracter sexual care este însoțită de constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane.”
--	--	--	--

		victimei a materialelor cu caracter pornografic; automasturbația în prezența victimei; atingerea sau privirea obiectelor - cu predilecție de vestimentație - ce aparțin victimei; contemplarea unor lucruri neînsuflețite -îndeosebi nuduri reprezentate în tablouri, postere, statui etc. - care aparțin victimei, etc. Conform legii în vigoare, unele dintre acțiunile sus-menționate, dacă nu sunt consimțite, ar putea fi calificate în baza art. 173 CP RM sau a art. 354 din Codul contravențional. Autorii Proiectului propun o agravare considerabilă a răspunderii celor care vor săvârși asemenea acțiuni. Considerăm că, în acest caz, va fi încălcat principiul proporționalității incriminării. în pct. 30 din Decizia Curții Constituționale a României nr. 418 din 19.06.2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului în interpretarea dată prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16 din 08.06.2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept referitoare la infracțiunea de spălare a banilor, în legătură cu principiul proporționalității incriminării se arată că o incriminare: „[...] trebuie să fie strict necesară obiectivului urmărit de legiuitor, iar intruziunea ce vizează drepturile fundamentale restrânse prin aplicarea normei incriminatoare să fie justificată prin raportare la protecția juridică asigurată prin reglementarea acelei infracțiuni” .	
--	--	--	--

		Din această perspectivă, avem rezerve mari în ceea ce privește proporționalitatea pedepselor prevăzute de art 172 CP RM (în varianta propusă în Proiect) - închisoare până la 6 ani (alin. (1)); închisoare de la 3 la 7 ani (alin. (2)); închisoare de la 5 la 12 ani (alin. (3)) - în raport cu gradul de pericol social al obținerii neconsimțite a unei satisfacții sexuale (altei decât actul sexual neconsimțit), exprimate, de exemplu, în: exhibarea în prezența victimei; asistarea (privirea) la actele sexuale întreprinse de victimă; atingerile indecente ale victimei; discuțiile cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la actele sexuale; determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice; punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic; automasturbația în prezența victimei; atingerea sau privirea obiectelor - cu predilecție de vestimentație - ce aparțin victimei; contemplarea unor lucruri neînsuflețite - îndeosebi nuduri reprezentate în tablouri, postere, statui etc. - care aparțin victimei, etc. Astfel de pedepse ar fi justificate doar cu condiția că acțiunile în cauză sunt însoțite de constrângerea fizică sau psihică a victimei ori de profitarea de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința. În consecință, infra vom recomanda modificările de rigoare cu privire la alin. alin. (3) art. 132² CP RM; - cu referire la alin. (3) art. 132² CP RM: în definiția noțiunii „acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite” nu este clar următorul text: „[...] care pot fi însoțite de constrângerea fizică ori psihică, înșelăciunea, profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința,	
--	--	---	--

		aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane". Nu este clară conotația ce i se atribuie cuvintelor „care pot fi însoțite”. Se are în vedere că a) constrângerea fizică ori psihică, înșelăciunea, profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane, au un caracter facultativ, opțional ori b) acestea au un caracter exemplificativ? Luând în considerare aceste carențe de ordin semantic, dar și observațiile făcute supra cu ocazia analizei alin. (2) art. 132² CP RM, propunem ca alin. (3) art 132² CP RM să aibă următorul conținut: „Se consideră neconsimțit acel act sexual care este însoțit de constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane. Se consideră neconsimțită acea acțiune cu caracter sexual care este însoțită de constrângerea fizică sau psihică ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane”.	
	61.	În legătură cu inițiativa de modificare art. 133¹ Cod penal, subliniem încă o dată că măsurile de ocrotire judiciară reglementate de legislația națională implică mai multe categorii: ocrotirea provizorie, și anume - curatela și tutela. Astfel, redacția actuală a lit.a) art. 133¹ din Cod penal nu prevede doar o singură categorie a măsurilor de ocrotire judiciară - ocrotirea provizorie. Totodată, este de menționat că tutela și curatela	Se acceptă parțial Articolul 133¹. Membru de familie Prin membru de familie se înțelege: a) în condiția de colocuire: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, <i>în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire</i>, rudele, afiniile lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii;

	minorilor se instuie nu prin hotărârea instanței de judecată (ca în cazul persoanei fizice care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința), ci prin dispoziția autorității tutelare teritoriale de la domiciliul acestuia, în conformitate cu prevederile Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți (alin.(l) art.53 Cod civil). Așa stând lucrurile, devine irațională completarea literii a) și b) cu sintagma „în privința cărora a fost instituită măsura de ocrotire”, dar și a exclude cuvintele „sub tutelă și curatelă”. Iată de ce, recomandăm: 1) la litera a) după cuvântul „curatelă” se completează cu cuvintele „sub ocrotire provizorie”; 2) la litera b) după cuvântul „curatelă” se completează cu cuvintele „sau sub ocrotire provizorie”.	b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, <i>persoane în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire</i>, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj).
62.	Articolul 173 va avea următorul cuprins: „Articolul 173. Hărțuirea sexuală Hărțuirea sexuală, adică pretinderea unui act sexual sau a unei acțiuni cu caracter sexual care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare, se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore, sau cu închisoare de până la 2ani.”. Remarcăm că autorii Proiectului au exclus acțiunea adiacentă din conținutul laturii obiective a hărțuirii sexuale, astfel încât dintr-o componentă de	Se acceptă parțial Art. 173 va avea următorul cuprins: „Articolul 173. Hărțuirea sexuală (1) Hărțuirea sexuală, adică pretinderea prin comportament fizic, verbal sau nonverbal unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită prin profitarea de starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor violente cu caracter sexual neconsimțite se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în

	infrațiune complexă hărțuirea sexuală ar urma să devină una simplă. Într-o asemenea accepțiune, aria de aplicare a art. 173 Cod penal ar urma să fie extinsă foarte mult. O atare dispoziție a art. 173 Cod penal ar putea potența, în viziunea noastră, cel puțin următoarele riscuri : 1) sintagma „atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare” se caracterizează printr-un grad sporit de subiectivism și se referă, în mare parte, la percepția victimei. Prin urmare, în lipsa unei restrângeri a acestui subiectivism, care ar îmbrăca forma acțiunii adiacente din cadrul hărțuirii sexuale, art. 173 Cod penal va fi interpretat atât de larg încât se va neglija principiul proporționalității incriminării și se va admite o aplicare inflaționistă a legii penale; 2) în varianta de Proiect, hărțuirea sexuală ar fi foarte dificil de delimitat de tentativa la infracțiunile prevăzute la art. 171 sau 172 Cod penal. De asemenea, în cazul în care victima are o vârstă între 14-16 ani, hărțuirea sexuală în varianta de Proiect ar fi foarte dificil de delimitat de tentativa la infracțiunile prevăzute la art. 174 sau 175 Cod penal. Această lipsă a unor criterii clare de delimitare va genera discreționarism și coruptibilitate în procesul de aplicare a legii penale; 3) art. 173 Cod penal ar putea deveni o normă desuetă în condițiile în care va ridica, cel mai probabil, dificultăți adprobationem. Pe cale de consecință - având în vedere aceste riscuri și luând în considerare erorile de aplicare a art. 173 Cod penal reținute constant în practica judiciară - recomandăm excluderea alin.5 din art.I al Proiectului	folosul comunității de la 120 la 180 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani. (2) Aceași acțiune săvîrșită cu bună știință asupra unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.”
--	--	--

	și reformularea variantei proiectate a art. 173 Cod penal, după cum urmează: „(1) Pretinderea unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual, pentru sine sau pentru un terț, dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită prin profitarea de starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor violente cu caracter sexual neconsimțite, se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 unități convenționale, sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani (2) Aceeași acțiune săvârșită cu bună știință asupra unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani". Considerăm că o asemenea paradigmă de incriminare a hărțuirii sexuale va contribui la aplicarea art. 173 Cod penal în corespundere cu principiul legalității. Totodată, efectul scontat este cel de reducere a erorilor de calificare a faptei de hărțuire sexuală. Rațiunea agravării răspunderii penale în ipoteza prevăzută la alin.(2) art. 173 Cod penal are ca premisă vulnerabilitatea sporită a minorului în cazurile de hărțuire sexuală. În condițiile în care o agravantă similară este prevăzută în art. 171 și 172 Cod penal, este firesc ca minorul să fie apărut mai energic împotriva hărțuirii sexuale.	
63.	Această propunere ridică, în viziunea noastră, câteva întrebări: în accepțiunea propusă de autorii Proiectului se urmărește instituirea unei prezumții automate de non consimțământ, în ipoteza în care	Se acceptă Articolul 174. Actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani”; alineatul (1) va avea următorul cuprins:

		actul sexual ori acțiunea cu caracter sexual se săvârșește asupra unui minor ce nu a atins vârsta de 14 ani? Va însemna aceasta aplicarea automată a prevederilor lit.b) alin.(3) art.171 fie, după caz, litb) alin.(3) art. 172 Cod penal (în corespundere cu versiunea textelor incriminatorii propuse în Proiect), în condițiile în care actul sexual ori acțiunea cu caracter sexual se săvârșește cu bună știință asupra unui minor ce nu a atins vârsta de 14 ani? Ori autorii Proiectului omit reglementarea răspunderii pentru actul sexual și acțiunile cu caracter sexual consimțite săvârșite cu bună știință asupra unei persoane ce nu a atins vârsta de 14 ani? Ambele ipoteze le considerăm lipsite de temeinicie. In lipsa unei clarități normative, specificarea marjei de vârstă 14-16 ani în titlatura și conținutul art.174 Cod penal lasă teren liber pentru eventuale situații de interpretare extensivă defavorabilă și aplicare neuniformă a legii penale. în plus, în situații de incertitudine, orice dubiu trebuie abordat în folosul făptuitorului (în acord cu principiul in dubio pro reo). Așadar, apreciem a fi judicioasă fixarea în legea penală a Republicii Moldova a unui prag concret de vârstă de la care se prezumă consimțământul/non-consimțământul victimei vis-a-vis de realizarea unui act sexual ori a unei acțiuni cu caracter sexual, prin ignorarea evaluării discernământului victimei, de la caz la caz. în această privință, considerăm relevantă, inclusiv pentru contextul nostru juridic, poziția exprimată de Grupul de lucru constituit pentru revizuirea infracțiunilor sexuale comise asupra unui minor de către Comisia Legislativă din Senatul Franței : „Dincolo de dificultățile juridice și practice,	„(1) Actul sexual consimțit, săvârșit cu bună-știință cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani.”;
--	--	---	---

		soluția inserării unui prag de non consimțământ în legea penală ar fi brutală și arbitrară. Ar introduce automaticitate în dreptul penal, ceea ce nu ar permite luarea în considerare a diversității situațiilor care ar putea apărea. În primul rând, de ce ar trebui să fie protejat mai puțin un minor în vârstă de 15 ani și 1 lună decât un minor în vârstă de 14 și 9 luni, în timp ce maturitatea sexuală și capacitatea de discernământ a minorilor sunt foarte variabile? Suplimentar, Grupul de lucru a apreciat ca fiind temeinică introducerea unei prezumții de viol în cazul săvârșirii unui act sexual dintre un adult și un minor, numai în două cazuri: 1) existența unei anumite diferențe de vârstă dintre făptuitorul adult și minor; 2) lipsa de discernământ a minorului. În context, remarcăm că legiuitorul francez a optat pentru includerea în art.222-23-1 a primei condiții. În particular, la par.1 art.222-23-1 Codul penal al Franței este stabilit <i>expressis verbis</i> un prag de vârstă ce caracterizează non-consimțământul victimei vis-a-vis de orice act de penetrare sexuală sau orice act oral-genital între un minor cu vârsta sub 15 ani și un adult, atâta timp cât între aceștia diferența de vârstă este de cel puțin 5 ani. Astfel, de pildă, se încadrează în calificarea infracțiunii de viol, potrivit par.1 art.222-23-1 Cod penal al Franței orice act de penetrare sexuală sau orice act oral-genital care se realizează între un minor de 14 ani și un major de 19 ani (ori mai mult) sau între un minor în vârstă de 13 ani și un adult de 18 ani (sau mai mult). Întru fundamentarea poziției expuse supra, este relevantă și următoarea opinie: „Nu stabilirea unui asemenea prag de vârstă este problema care ar trebui	
--	--	---	--

		să ne preocupe. în contextul legii penale în vigoare, nu atât limita minimă a vârstei victimei, cât mai ales prezența/lipsa discernământului acesteia are importanță în planul delimitării infracțiunii prevăzute la art. 174 Cod penal de infracțiunile prevăzute la art. 171 sau 172 Cod penal. Se consideră realizată componența de infracțiune prevăzută la art. 174 CP RM numai dacă victima a înțeles semnificația actului la care a fost supusă. Cu cât mai redusă este vârsta victimei, cu atât crește posibilitatea lipsei discernământului. De aceea este necesar de a stabili, în concret, de la caz la caz, dacă victima a avut sau nu discernământ, fără a se putea fixa în mod abstract, o vârstă minimă a acesteia ca element de referință". Deopotrivă, subscriem următoarelor aserțiuni exprimate de S.Brînza: „în cazul raportului sexual sau al oricărui alt act de penetrare vaginală sau anală, exprimarea consimțământului de către victima care nu a împlinit vârsta de 16 ani are un caracter dualist: 1) consimțământul univoc, presupunând discernământul, la a cărui temelie se poate afla curiozitatea victimei, interesul material sau atracția sexuală din partea ei; 2) consimțământul aparent, presupunând lipsa discernământului, care constă în neîmpotrivirea victimei, din cauză că ea nu înțelege semnificația celor ce i se întâmplă. Prima ipoteză este caracteristică infracțiunii specificate la art. 174 Cod penal. Cea de-a doua ipoteză este valabilă în cazul copiilor de vârstă fragedă. Consimțământul aparent al acestora nu are nici o relevanță juridică, iar făptuitorul este conștient de acest fapt. De aceea, raportul sexual sau oricare alt act de penetrare vaginală sau anală, săvârșit cu o persoană de vârstă	
--	--	--	--

		fragedă, trebuie calificat potrivit lit.b) alin.(3) art. 171 sau lit.a) alin.(3) art. 172 Cod penal. În astfel de cazuri există toți indicii pentru a recunoaște că făptuitorul a profitat de imposibilitatea victimei de a-și exprima voința” . Acestea fiind spuse, considerăm a fi mai reușită sintagma „persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani” pentru a reținută în art.174 Cod penal.	
	64.	Observațiile și sugestiile legate de acest articol sunt similare cu cele formulate vis-a-vis de art. 174 Cod penal. Astfel, și în acest caz considerăm a fi mai reușită sintagma „persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani” pentru a reținută în art.175 Cod penal.	Se acceptă Art. 175 va avea următorul cuprins: „Articolul 175. Acțiunile cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (1) Acțiunile cu caracter sexual consimțite, săvârșite cu bună-știință cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 3 ani. (2) Aceleași acțiuni săvârșite: a) asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului; b) de două sau mai multe persoane; c) asupra unui membru de familie, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 6 ani. (3) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea fizică și psihică.”.
	65.	Cu titlu preliminar, este de remarcat faptul că în Nota informativă la Proiect nu găsim niciun argument în favoarea acestui amendament. Sub acest aspect, concomitent cu elaborarea proiectului actului normativ se întocmește nota informativă la proiect, care va cuprinde cel puțin următoarele compartimente: a) denumirea sau numele autorului	Se acceptă parțial Nota informativă a proiectului a fost completată. Art. 177 alin. (3) va avea următorul cuprins: „(3) Răspîndirea informației cu caracter sexual, alte imagini sau înregistrări cu conținut sexual, inclusiv, prin intermediul tehnologiilor informaționale comise în

	și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului actului normativ; b) condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite; c) descrierea gradului de compatibilitate, pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene; d) principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi; e) fundamentarea economico-financiară; f) modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare; g) avizarea și consultarea publică a proiectului; h) constatările expertizei anticorupție; i) constatările expertizei de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene; j) constatările expertizei juridice; k) constatările altor expertize (art. 30 din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017 cu privire la actele normative). Și în literatura de specialitate s-a susținut că, „în vederea fundamentării soluțiilor legislative, inițiatorul proiectului de lege trebuie să realizeze o activitate de documentare și analiză științifică, pentru cunoașterea temeinică a realităților economico-sociale care urmează a fi reglementate, a istoricului legislației din acel domeniu, precum și a reglementărilor similare din legislația străină, a jurisprudenței în materie a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, a instanțelor naționale, precum și doctrina juridică. Totodată, inițiatorul trebuie să se asigure că soluțiile propuse sunt compatibile cu reglementările dreptului european în materie, cu tratatele internaționale, inclusiv cu cele în materia drepturilor fundamentale la care România este parte” . Plecând de la aceste premise, sugerăm autorului	scop de răzbunare, ură sau înjosire, a lezării onoarei și demnității persoanei, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.”.
--	---	---

		Proiectului să indice în Nota informativă la proiect argumentele pe care se bazează amendamentul propus. Dincolo de aceasta, în fond, este de reținut că „informația cu caracter sexual, alte imagini sau înregistrări cu conținut sexual” se pretează noțiunii generice de „viață privată”, noțiune cuprinsă în art. 28 din Constituție și, corelativ, în art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că conceptul de „viață privată” este un termen larg, care nu poate fi definit exhaustiv și care include integritatea fizică și psihică a unei persoane și, prin urmare, poate cuprinde mai multe aspecte ale identității persoanei, cum ar fi, de exemplu, identificarea de gen, orientarea sexuală, precum și elemente ce privesc dreptul la reputație (5. și Marper v. Regatul Unit al Marii Britanii [MC], hotărârea din 4 decembrie 2008, § 66). Termenul respectiv include informațiile cu caracter personal în privința cărora există o speranță legitimă că nu vor fi publicate fără consimțământul celor la care acestea se referă (Flinkkilä și alții v. Finlanda, hotărârea din 6 aprilie 2010, § 75; Saaristo și alții v. Finlanda, hotărârea din 12 octombrie 2010, § 61). Curtea a mai hotărât că elemente precum identitatea de gen, numele, precum și orientarea sexuală și viața sexuală constituie elemente importante ale sferei personale protejate de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (a se vedea B. v. Franța, hotărârea din 25 martie 1992, § 63; Burghartz v. Elveția, hotărârea din 22 februarie 1994, § 24; Laskey, Jaggard și Brown v. Regatul Unit, hotărârea	
--	--	--	--

		din 19 februarie 1994, § 36). Aceste constatări sunt valabile, mutatis mutandis, și în raport cu art. 28 din Constituție și, în egală măsură, în raport cu art. 177 din Codul penal. Totuși, alegerea mijloacelor pentru a asigura respectarea art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului intră, în principiu, în marja de apreciere a statului. În orice caz, prevenirea efectivă a unor fapte grave (precum violul), care implică valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private, necesită dispoziții eficiente de drept penal. Din această perspectivă, este ineluctabilă o argumentare plauzibilă a necesității incriminării faptei inserate la alin. (3) art. 177 din Codul penal, fapt care implică efectuarea unui studiu temeinic. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că „în exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia incriminarea unei fapte ca infracțiune trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale, ghidându-se după principiul „ultima ratio”, care semnifică că legea penală este unica măsură ce poate atinge scopul urmărit, altele de ordin civil, administrativ, disciplinar etc. fiind ineficiente în realizarea acestui deziderat.” În continuare, dacă admitem că amendamentul propus ar fi, în principiu, justificat, atunci trebuie de îmbunătățit amendamentul în discuție. În particular, sintagma „cu bună-știință” ar trebui exclusă. Ea este de prisos în acest amendament. Mai mult, textul „în scop de răzbunare, ură sau înjosire, a lezării onoarei și demnității persoanei” poate genera dificultăți în practică, mai exact, sub aspect probatoriu, dar acest	
--	--	---	--

		lucru ține de aplicarea legii. Mai adăugăm că orice răspândire a informației cu caracter sexual poate, per se, să constituie o ingerință în respectarea dreptului la viață privată.	
	66.	Sub acest aspect, în Nota informativă la Proiect se menționează următoarele: „Componenta de infracțiune de la articolul 201¹ se completează cu o agravantă nouă care va prevedea o pedeapsă mai aspră pentru comiterea infracțiunii de violență în familie săvârșită cu bună știință față de un minor sau față de o femeie gravidă ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor. În cazul sancțiunii la norma penală de violență în familie, aceasta este importantă la individualizarea pedepsei, având în vedere noua redacție propusă a art. 201¹ alineatul (1) din Codul penal. Totodată, în cazul ambelor norme, agravarea sancțiunii este necesară pentru a face posibilă aplicarea, la necesitate, a prevederilor art. 185 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală, referitoare la arestarea preventivă în cazul încălcării de către învinuit, inculpat a ordonanței de protecție a victimei violenței în familie. Or, urmare a modificărilor operate la art. 176, prin Legea pentru modificarea unor acte legislative nr. 179/2018 (în vigoare 17.08.2018), arestarea preventivă se aplică numai persoanei care este învinuită, inculpată de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 3 ani. Actualmente sancțiunea la art. 201¹ alineatul (1) din Codul penal și sancțiunea la art. 320¹ din Codul penal stabilesc pedepse cu	Se acceptă parțial Nota informativă a fost completată. Modificarea de la art. 201¹ lit. b) a fost exclusă din proiect.

		închisoare pe un termen de până la 3 ani.” Analizând acest pasaj, se poate de remarcat că lipsesc argumente referitoare la modificarea lit. b) din alin. (1) art. 201¹ din Codul penal. Prin urmare, sugerăm autorului Proiectului să explice necesitatea reconfigurării conținutului lit. b) din alin. (1) art. 201¹ din Codul penal. Cât privește modificarea pedepselor, observăm că acest lucru este impulsionat de posibilitatea de a aplica măsura preventivă sub formă de arest. Totuși, ar fi oportun de făcut și un studiu de drept comparat pentru a putea alege regimul sancționator cel mai potrivit pentru realitățile din Republica Moldova.	
	67.	De principiu, punem sub semnul întrebării rațiunea incriminării unei asemenea conduite din perspectiva existenței/non-existenței unui pericol social ridicat, caracteristic unei infracțiuni. Cel puțin, se impune o argumentare mult mai solidă a necesității incriminării. Tot din acest considerent, se impune o mai amplă argumentare a sancțiunii penale propuse, inclusiv din perspectiva comparării acesteia cu infracțiunea de pornografie infantilă (faptă cu care cel mai mult se aseamănă conduita socialmente periculoasă propusă spre incriminare, dar care, în același timp, se deosebește din perspectiva victimei). Observațiile ce urmează a fi relevate infra, sunt valabile pentru situația în care se decide, fără echivoc, asupra oportunității incriminării unei asemenea conduite. Este nereușită formularea dispoziției normei art.220¹ CP RM. De exemplu, este nereușită expresia „practicarea serviciilor sexuale de producere. înregistrare a imaginilor...” Aceasta suscită mai	Precizare Obiecțiile formulate în avizul prezentat Ministerului Justiției nu se referă la redacția art. 220¹ din proiect propusă de minister.

		multe neclarități. Ce semnifică expresiile: „servicii sexuale de producere”, „servicii sexuale de înregistrare a imaginilor cu activități sexuale”? Optăm pentru o dispoziție mult mai simplă (e.g. organizarea, determinarea sau înlesnirea unei persoane să participe la spectacole pornografice ori tragerea de foloase de pe urma participării la asemenea spectacole, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane, traficului de copii sau ale pornografiei infantile). Avantaje: 1. text clar, previzibil. 2. Acțiuni prejudiciabile asemănătoare infracțiunii de proxenetism (coerență și uniformitate). 3. Text ce redă cu exactitate fenomenul (spectacol pornografic). Din punctul meu de vedere noțiunea „spectacol pornografic” nu este echivalentă cu noțiunea „pornografie”. S-ar părea că prima noțiune este specia, iar ultima - genul. În orice caz, din textul unor instrumente juridice internaționale rezultă că „spectacolul pornografic” ține de expunerea directă, adresată unui public, inclusiv prin tehnologia informațiilor și comunicațiilor aunei persoanei implicate într-un comportament sexual sau a organelor sale sexuale (e.g. Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului). Implicit, distincția este făcută și de Convenția de la Lanzarote, reglementând în articole distincte infracțiuni referitoare la pornografia infantilă (art. 20) și infracțiuni legate de participarea unui copil la	
--	--	--	--

		spectacole pornografice). Până la urmă această distincție între „spectacol pornografic” și „pornografie” este una absolut necesară, la ziua de azi, în condițiile în care a luat amploare fenomenul „spectacolelor pornografice” prin redarea pe viu și practic momentană, pe cale electronică, a organelor sexuale ori a unor activități cu tentă sexuală. Acest termen nu este străin pentru cadrul normativ al RM (e.g. este folosit în (i) dispoziția art. 175 CP RM (deși într-o manieră nepotrivită); în (ii) Decizia Curții Constituționale a RM nr.36/2018 de inadmisibilitate a sesizărilor nr.173g/2017 și nr.37g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 220 din Codul penal și a articolului 89 din Codul contravențional; (iii) în textul Convenției de la Lanzarote (ratificate de RM). Pentru a conferi claritate și lipsă de ambiguitate noțiunii „spectacol pornografic” se impune definirea acesteia în Capitolul XIII „înțelesul unor termeni sau expresii”. În plan comparat, atestăm asemenea modele. De exemplu, pct.30 art.93 din Codul penal al Bulgariei conține următoarea definiție a „spectacolului pornografic” - „expunerea pe viu sau în timp real în fața altor persoane a prezentării obscene a organelor sexuale ale unei persoane care nu a împlinit vârsta de 18 ani, ori participarea unei asemenea persoane la o activitate de desfrânare reală sau simulată, raport sexual, inclusiv sodomie, masturbare, sadism sexual sau masochism, precum și expunerea obscenă a organelor sexuale ale unei persoane”. Similar, la alin.(4) art.374 din Codul penal al României este consemnată următoarea definiție: „prin „spectacol pornografic” se înțelege expunerea	
--	--	--	--

		în direct adresată unui public, inclusiv prin tehnologia informațiilor și comunicațiilor, a unui copil implicat într-un comportament sexual explicit ori a organelor genitale ale unui copil, cu scop sexual". Remarcăm însă, că aceste definiții vizează, în exclusivitate, implicarea minorilor în cadrul spectacolelor pornografice, nu și a adulților. În principiu, considerăm că aceasta poate fi adaptată și în cazul adulților. <i>În rezultatul incriminării faptei de organizare a spectacolelor pornografice, se impune, în mod logic, sancționarea contravențională a „participării nemijlocite la atare spectacole”. Susținem ideea de a exclude asemenea conduită din dispoziția art.89 Cod contravențional. Aceasta deoarece, „prostituția” și „spectacolele pornografice” sunt noțiuni absolut diferite (fapt punctat în mai multe texte normative internaționale (și nu numai). Considerăm că această conduită trebuie incriminată în cadrul unui nou articol din Codul contravențional (89¹).</i> <i>În consecință, se impune și remedierea cadrului legal conex infracțiunilor legate de participarea minorilor la spectacole pornografice (așa cum a făcut-o, de exemplu, legiuitorul croat la art. 164 din Codul penal). Prin Proiect se solicită incriminarea unor manifestări prejudiciabile vizând participarea adulților în cadrul spectacolelor pornografice. Dar cum rămâne cu cele vizând participarea minorilor?; or, acestea denotă un grad prejudiciabil mult mai pronunțat. Întrebarea își are rodul în lipsa unei uniformizări totale între prevederile art.21 din Convenția de la Lanzarote și prevederile Codului penal al Republicii Moldova aferente incriminării</i>	
--	--	--	--

		faptelor referitoare la participarea minorilor în cadrul spectacolelor pornografice. în contextul celor specificate recomandăm următoarea denumire a articolului „Organizarea prestării serviciilor sexuale în regim on-line (spectacolelor pornografice)”. La articolul 320¹ textul „de până la 3 ani” se substituie cu textul „de până la 4 ani”. Exprimăm acordul în ceea ce privește înăsprirea sancțiunii pentru comiterea infracțiunii prevăzute la art. 320¹ CP. Considerăm că scopul prevenirii infracțiunilor este atins și prin severitatea și asprimea sancțiunilor prevăzute și aplicate.	
Cancelaria de Stat	68.	Ca urmare a examinării proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) revenim cu obiecția, expusă prin scrisoarea nr.24-07-1891 din 02.03.2020 în partea ce ține modificarea articolelor 171 și 172 din Codul penal al Republicii Moldova nr.985/2002. Astfel, păstrarea circumstanței agravante „cu bună știință” în cazul infracțiunii de viol săvârșit asupra unui minor sau a unei femei gravide contravine principiului ocrotirii interesului superior al copilului, care trebuie să constituie un considerent primordial, conform prevederilor art.3 al Convenției ONU privind drepturile copilului. Opinăm că păstrarea circumstanței respective lasă loc de interpretare a normei, creând premise pentru a permite făptuitorului să se eschiveze de răspundere sau să primească o pedeapsă mai blândă. Astfel, aspectul de interpretare respectiv nu trebuie lăsat la	Nu se acceptă Considerăm necesar de a păstra cuvintele „cu bună-știință” în contextul incriminării agravantei săvârșirea violului asupra unui minor” din următoarele considerente. Această sintagmă servește la stabilirea intenției făptuitorului. Suntem de părerea că, în situațiile în care făptuitorul cunoaște cert că persoana asupra căreia săvârșește actul sexual sau acțiunile cu caracter sexual este minoră, atunci acest făptuitor prezintă un pericol social sporit. Totodată, CtEDO reamintește că oricât de clar ar fi redactat textul unei dispoziții legale, în orice sistem juridic, inevitabil există un element de interpretare judecătorească și întotdeauna va exista necesitatea de elucidare a aspectelor îndoielnice și de adaptare la schimbările de situație. În cauza Başkaya și Okcuoglu c. Turcia (§ 36) CtEDO reține că, potrivit jurisprudenței sale, art. 7 din CEDO cuprinde, printre altele, principiul potrivit căruia legea nu trebuie interpretată pe deplin în detrimentul unui acuzat (in dubio pro reo), de exemplu prin

		latitudinea instanțelor judecătorești ce vor examina fiecare caz individual în parte. În caz contrar, respectarea drepturilor victimei vulnerabile, minor sau femeie gravidă, devine mai puțin relevantă decât respectarea drepturilor făptuitorului. În consecință păstrarea circumstanței agravante „cu bună știință” va influența în favoarea făptuitorului calificarea faptei de viol săvârșit asupra unui copil sau a unei femei gravide, indiferent de semnele ce ar indica o maturizare fizică și sexuală accelerată sau vizibilitatea termenului de sarcină a victimei.	analogie. Prin urmare considerăm că acest aspect de interpretare trebuie lăsat la latitudinea instanțelor judecătorești ce vor examina fiecare caz individual în parte.
Inspectoratul Național de Probațiune	69.	Modificarea Codului penal prin completarea articolului 98 alineatul (2) cu litera b²) și completarea cu articolul 104¹, nu este întemeiată și contravine scopului măsurilor de siguranță, or legislația și așa prevede că în faza aplicării liberării de pedeapsă penală, instanța de judecată poate obliga inculpatul să participe la programele probaționale (art. 90 alin. (6) lit. f), art. 90¹ alin. (5), art. 91 alin. (2), art. 92 alin. (4), art. 93, art. 96 alin. (1¹) din Codul penal) respectiv, art. 2⁹ din Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune prevede că programele probaționale constau în modificarea comportamentului, viziunilor și capacităților care au condus la săvârșirea infracțiunii sau contravenției. De asemenea, în cazul în care instanța de judecată aplică o pedeapsă penală privativă de libertate pentru infracțiunile de violență în familie, instituțiile penitenciare aplică alte mijloace de corijare a condamnatului conform art. 171 din Codul de executare;	Se acceptă Propunerile de modificare a Codului penal de la art. 98 alin. (2) lit. b²) și completarea cu art. 104¹ au fost excluse din proiect.
	70.	Referitor la modificarea Codului de executare prin completarea cu articolul 291², la fel nu este întemeiată, or propunerea reiese din modificările	Se acceptă Modificarea de la art. 291² din Codul de executare a fost exclusă din proiect.

		propuse la Codul penal (art. 98 alin.(2) lit. b²) și art. 104¹) în vederea executării acestora. Cât privește modificarea Codului de procedură civilă, prin completarea articolului 278⁷ cu alineatul (2¹), menționăm că propunerea nu mai este actuală, or Ministerul Justiției în comun cu Inspectoratul Național de Probațiune au elaborat și promovat proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (Legea nr. 85/2020), în care a fost stabilit expres la art. 278⁷ cu alin. (2¹) că măsurile de protecție prevăzute la alin. (2) lit. a)–d) se aplică în mod obligatoriu cu monitorizare electronică, în modul prevăzut de lege.	Modificarea de la art. 278 ⁷ din Codul de procedură civilă a fost exclusă din proiect.
Ministerul Finanțelor	71.	Cu referire la modificarea propusă a art.37 alin.(4) din Codul familiei, menționăm că în cazul excluderii textului ”confirmate prin probe” instanța de judecată va fi în imposibilitate să elucideze faptul pornirii procesului pe motiv de violență în familie. Astfel, se propune ca textul ”confirmate prin probe” să fie substituit cu textul ”în baza unei unei declarații a reclamantului”	Se acceptă Propunerea de modificare a art. 37 alin. (4) din Codul familiei a fost exclusă din proiect.
	72.	Modificarea propusă la art.172 alin.(1) din Codul penal, în ce privește pedeapsa, considerăm că urmează a fi indicată minimul pedepsei admisibile, deoarece se lasă o marjă largă de interpretare și aplicare a pedepsei	Se acceptă Sanțiunea de la art. 172 alin. (1) din Codul penal va avea următorul cuprins: „se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 5 ani.”
	73.	Cu referire la modificarea propusă la art.60 alin.(1²) punctul 3) din Codul de procedură penală privind dreptul părții vătămate de a fi însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele de judecată închise, menționăm următoarele. Astfel de ședințe de judecată au caracter secret și participă doar	Nu se acceptă O prevedere similară celei propuse de proiect se regăsește la art. 58 din Codul de procedură penală, în cazul examinării infracțiunilor grave sau excepțional de grave contra persoanei, victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante, victima traficului de ființe umane și victima traficului de copii.

		participanții la proces, pentru a preveni divulgarea unor informații care se referă la aspectele intime ale vieții, care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională ori la alte circumstanțe care ar putea prejudicia interesele participanților la proces, ordinea publică sau moralitatea (art.23 CPP). În situația instituirii unei asemenea prevederi, considerăm că urmează a fi reglementată informarea despre obligația persoanei însoțitoare de a păstra confidențialitatea informațiilor obținute în cadrul examinării procesului.	
	74.	Se propune revizuirea art.369 alin.(1 ¹) din Codul de procedură penală, a doua propoziție, pentru a fi expusă clar, întrucât redacția propusă este una generală și va genera diferite interpretări.	Se acceptă Articolul 369 se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins: „(1¹) Partea vătămată a infracțiunilor cu caracter sexual și violenței în familie se audiază în lipsa inculpatului, ultimul avînd dreptul de a pune întrebări prin intermediul apărătorului său, fiindu-i asigurată posibilitatea de a lua cunoștință de declarațiile părții vătămate. Instanța poate dispune printr-o încheiere motivată audierea părții vătămate în condițiile prevăzute de art. 110¹.”
	75.	Subsecvent, se propune la art.278 ⁶ alin. (10) din Codul de procedură civilă substituirea cuvîntului ”petiționarului” cu cuvîntul ”victimei”.	Precizare Modificarea de la art. 278⁶ alin. (10) din CPC a fost exclusă din proiect.
Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției	76.	Potrivit prevederilor art.46 alin.(3) din Legea 100/2017, expunerea dispozițiilor de conținut este sistematizată într-o succesiune logică, dispozițiile de drept material precedându-le pe cele de ordin procedural. Succesiunea logică se bazează pe o analiză juridică temeinică, pe stabilirea naturii instituțiilor și a relațiilor dintre acestea, motiv pentru care considerăm că prevederile din noul alineat (1 ¹)	Se acceptă parțial Modificarea de la art. 38 din Codul familiei a fost exclusă din proiect.

		la art.38 din Codul familiei urmează să se regăsească în prevederile art.38 alin.(2) lit.d) din Codul Familiei ca o continuitate/completare a prevederii reglementate.	
	77.	Atragem atenția că sintagma „poate obliga” utilizată de către autor în art.104 ¹ alin.1 la Codul penal este una discreționară, lăsând la aprecierea instanței aplicarea de măsuri complimentare. Această abordare nu corespunde scopului declarat de către autor în nota informativă la proiect. Autorul subliniază că se atestă lipsa unei practici judiciare de aplicare frecventă a măsurii de obligare a agresorului să participe la programe probaționale pentru reducerea comportamentului violent. Astfel, pentru reducerea comportamentului violent al agresorilor este necesară completarea cadrului normativ astfel încât în toate cazurile de condamnare pentru violență în familie agresorul să fie obligat să participe la un program de reducere a comportamentului violent, precum și sunt necesare analize și studii privind eficiența măsurilor alternative detenției aplicate agresorilor violenței în familie. Reieșind din scopul declarat în nota informativă, considerăm necesar de a exclude cuvântul „poate” din textul normei (art.104 ¹ alin.1 la Codul penal).	Precizare Modificarea de la art. 104¹ din Codul penal a fost exclusă din proiect.
	78.	Actul sexual săvârșit, chiar și consimțit, asupra persoanei cu vârsta între 14 – 16 ani, care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului sau săvârșit de două sau mai multe persoane, sau însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA, constituie circumstanțe	Se acceptă Modificarea de la art. 174 alin. (2) a fost exclusă din proiect.

		aggravante. Astfel de acțiuni urmează a fi condamnate fără a permite făptuitorilor de a se eschiva de la răspundere penală, întrucât: -este evident că actul sexual săvârșit asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului putea să se realizeze doar printr-o presiune/influență morală, psihică asupra victimei. La săvârșirea acestui raportului sexual este indubitabil că făptuitorul a profitat de vulnerabilitatea/dependența victimei de persoana făptuitorului; - actul sexual săvârșit asupra persoanei cu vârsta între 14 – 16 ani de două sau mai multe persoane este de fapt o relație non-monogamă (relațiile poliamoroasă). Ne dăm seama că sexualitatea poate însemna lucruri diferite pentru grupuri diferite de persoane, dar nu trebuie să uităm că art.174 Cod penal are ca subiect/victimă un minor. Scopul normei este de a proteja minorul de abuzuri, de a promova o educație sexuală corespunzătoare. Întrucât o educație sexuală cuprinzătoare protejează copiii și contribuie la construirea unei societăți sigure și sănătoase; - actul sexual săvârșit asupra persoanei cu vârsta între 14 – 16 ani însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA este de fapt o acțiune intenționată și care are ca scop cauzarea de prejudicii sănătății persoanei. În lumina celor indicate, considerăm oportun redactarea textului propuse la art.174 Cod penal, și a exclude textul „la alineatul (2), după textul „la alin.(1)” se completează cu textul „sau alin. (1¹)” ca	
--	--	---	--

		fiind contrar scopului normei și a faptelor încriminate.	
	79.	La articolul III de modificare a Codului de procedură civilă, la pct.2 și pct.3 pentru aplicarea într-un sens mai larg propunem ca după sintagma „de alcool sau droguri” de completat cu textul „și/sau alte substanțe psihotrope”.	Precizare Aceste modificări au fost excluse din proiect.
Centrul de Medicină Legală	80.	Propunerea: Art. 132²: (1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală cu orice parte corporală sau obiect comisă cu victima, cu scop de obținere a unei satisfacții sexuale. 2) Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte fapte decât cele indicate în alin. (1), cu scop de obținere a unei satisfacții sexuale. (3) Se consideră neconsimțite orice acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual comise în lipsa consimțământului voluntar a persoanei majore și cu capacitate de exercițiu deplină, care pot fi însoțite de constrângerea fizică ori psihică, înșelăciunea, profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane. Argumentarea autorului: natura sexuală poate crea confuzii - unificarea termenilor cu al. (2) - condiția „cu scop de obținere a unei satisfacții sexuale” din punct de vedere gramatical se pune la urmă.	Se acceptă parțial Art. 132² din Codul penal va avea următorul cuprins: „(1) <i>Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect, comisă fie asupra victimei, fie de către victimă.</i> (2) <i>Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate în alin. (1), precum și altele decât cele care intră sub incidența art. 173, 287 din prezentul cod ori a art. 354 din Codul contravențional.</i> (3) <i>Se consideră neconsimțit acel act sexual sau acțiune cu caracter sexual care este însoțită de constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane.”</i> Suplimentar vezi argumentele de la pct. 60 din tabel.

		modalități de obținere arată caracterul finisat al acțiunii (ce se întâmplă când nu obține satisfacție sexuală?) - unificare cu al (1).	
	81.	Înlocuire cu sintagma „virusul HIV” Contaminarea are loc cu virusul HIV nu cu maladia SIDA. Maladia SIDA este sindromul imunodeficient achiziționat, care poate să se dezvolte după o perioadă lungă de incubare, de ani, chiar zeci de ani, de la infectarea cu virusul HIV.	Se acceptă Propunerile în cauză au fost incluse în proiect.
	82.	În contextul ajustării legislației la Convenția de la Istanbul propunem introducerea unui articol în CP referitor la „Mutilarea genitală a femeilor” Lipsa prevederii în cauză nu îndeplinesc toate cerințele Convenției (art.38 din Convenție) – Chiar dacă nu este o practică specifică pentru RM, nu exclude posibilitatea realizării lor.	Nu se acceptă Legislația penală a Republicii Moldova nu are o normă distinctă care ar recunoaște drept infracțiune mutilarea genitală a femeii. În același timp, asemenea fapte sunt pasibile de răspundere penală în temeiul normelor penale care stabilesc pedeapsă pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății, în funcție de gravitatea vătămării (art. 151-152 Cod penal, vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății). În funcție de circumstanțele individuale ale cazului, faptele pot fi calificate potrivit elementelor cu caracter agravant – vătămări a integrității corporale sau sănătății comise prin schingiuire sau tortură. Legea penală națională pedepsește faptele prejudiciabile soldate cu vătămări a integrității corporale sau a sănătății. Nu considerăm necesară o prevedere/normă aparte referitoare la mutilarea genitală a femeii.
Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat	83.	Lipsă de propuneri și sau obiecții	

Ministerul Educației și Cercetării	84.	Lipsă de propuneri și sau obiecții	
Curtea de Apel	85.	Lipsă de propuneri și sau obiecții	
Obiecțiile și propunerile la proiect înaintate în temeiul pct. 201 din Regulamentul Guvernului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018			
Ministerul Muncii și Protecției Sociale	86.	La Art. I, pct. 2. se propune completarea alin. (1 ¹) cu următorul text: ”, cu consultarea opiniei acestora în conformitate cu vârsta și gradul lor de maturitate.”	Precizare Modificările de la art. 38 din Codul familiei au fost excluse din proiect.
	87.	La Art. II: - pct. 2 litera b ²) și - pct. 4 art. 104 ¹ se propune de completat în denumirea articolului și în alin. (1) cu sintagma „și a infracțiunilor privind viața sexuală;”	Precizare Modificările de la art. 98 și 104 ¹ din CP au fost excluse din proiect.
	88.	- pct. 4 art. 104 ¹ , alin. (2) se propune substituirea sintagmei ”persoanelor menționate la alin. (1)” cu cuvântul ”inculpatului.”. În spiritul art. 16 al Convenției de la Istanbul, recomandăm autorului de a lua în considerație și inițierea și sprijinirea programelor care vizează prevenirea agresorilor, în special a infractorilor sexuali, de a recidiva. Totodată menționăm că și în Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2019) ¹ experții naționali la fel recomandă includerea alături de infracțiunea de violență în familie și a infracțiunilor privind viața sexuală.	Precizare Modificările de la art. 104 ¹ din CP au fost excluse din proiect.
	89.	pct. 8, art. 171, alin. (2), lit. a); - pct. 9, art. 172, alin. (2), lit. a); - pct. 15, art. 201 ¹ , alin. (2), lit. a ¹) se propune substituirea cuvântului ”minor” cu cuvântul „copil” întrucât conform prevederilor Convenției ONU cu	Nu se acceptă Modificarea propusă nu este una conceptuală, iar Codul penal utilizează noțiunea de minor, avându-se în vedere persoana cu vârsta de până la 18 ani.

		privire la drepturile copilului precum și a cadrului normativ național, în special a Legii nr. 338/1994 privind drepturile copilului o persoană este considerată copil din momentul nașterii până la vârsta de 18 ani.	
	90.	pct. 8, art. 171, alin. (3), se propune expunerea lit. b) în următoarea redacție: ”săvârșit cu bună-știință de către un copil cu vârsta până la 14 ani;”. pct. 9, art. 172, alin. (3), se propune expunerea lit. a) în următoarea redacție: ”săvârșite cu bună-știință cu un copil cu vârsta până la 14 ani;”.	Se acceptă parțial Art. 171 alin. (3) lit. b) va avea următorul cuprins: „b) săvârșit cu bună-știință asupra unei persoane care nu a atins vârsta de 14 ani;”
	91.	pct. 11, art. 174 în varianta propusă de autor exclude categoria copiilor până la vârsta de 14 ani, care consimt la astfel de acțiuni, în acest sens propunem expunerea titlului art. 174 în următoarea redacție: ”Articolul 174. Actul sexual cu un copil cu vârsta până la 16 ani”, iar alineatul (1) se va expune astfel: ”(1) Actul sexual consimțit, săvârșit cu bună-știință cu un copil cu vârsta până la 16 ani, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani.”; Aceeași propunere este valabilă și pentru pct. 12, art. 175.	Nu se acceptă Vezi argumentele de la pct. 63 din tabel.
	92.	La Art. III: - pct. 1, se propune completarea articolului 52, alin. (1) cu pct. 5 ² cu următorul cuprins: ”5 ²) asigură acordarea asistenței integrate copiilor victime/martori ai infracțiunilor;”.	Nu se acceptă Prin modificarea de la art. 52 alin. (1) a CPP, informarea de către procuror a victimei sau părții vătămate despre serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică) și condițiile generale de acordare a acestora, include și propunerea de modificare prezentată, or norma propusă de proiectul de lege nu face distincție de vârsta victimei sau părții vătămate.

	93.	pct. 11 la alin. (3) lit. g) după cuvântul „participa” se propune de inclus următoarele cuvinte: „și a finaliza” respectiv de exclus prepoziția „la”.	Precizare Modificarea de la art. 215 ¹ alin. (3) a fost exclusă din proiect.
	94.	Art. 93 alin. (2) se propune completarea pct. 7 cu sintagma „evaluările psihologice”; Această propunere reiese din Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2019) prin intermediul căruia experții au atras atenția asupra dificultăților în procesul de urmărire penală în stabilirea unor expertize judiciare, în special a expertizei psihologice ce țin de numărul redus al experților psihologi incluși în registrul de stat al experților judiciari vizavi de volumul mare de solicitări de evaluare psihologică a victimelor infracțiunilor. În acest sens o soluție estimată în depășirea acestor dificultăți actuale ar fi recunoașterea calității de probă în procesul penal a actului de evaluare psihologică a persoanei. Astfel pe lângă completarea art. 93, experții propun în secțiunea a 6-a a Codului Penal să se completeze cu un articol nou – articolul 141¹ (a se vedea pag. 145 din Raportul menționat supra). Completarea cu un nou punct 7¹ cu următorul cuprins: „7¹) rezultatele testării alcooscopice cu ajutorul aparatului Dräger;” Această propunere a fost înaintată în cadrul ședinței de lucru cu Tema „Fenomenul violenței raportat la consumul abuziv de alcool și substanțe psihotrope” de către angajații poliției care au motivat deficiențe majore practice în asigurarea stabilirii concentrației	Nu se acceptă Chiar dacă în mod direct evaluarea psihologică a victimei unei infracțiuni efectuată de un psiholog nu este prevăzută în mod expres în legislația procesuală, aceasta constituie mijloc de probă, care ajută la stabilirea unor împrejurări importante pentru soluționarea cauzei în mod just. În același timp, organului de urmărire penală nu-i este îngădit dreptul de a dispune efectuarea unei expertize psihologice, iar raportul acestuia constituie mijloc de probă în sensul art. 93 CPP. O problemă distinctă o constituie lipsa reglementării legale a profesiei de psiholog, or aceasta intră în categoria profesiilor liberale. Pentru o calificare corespunzătoare este necesară elaborarea cadrului normativ de bază prin adoptarea unei legi care ar reglementa activitatea, modul de formare și admitere în profesia de psiholog. Acest lucru ar spori și transparența normelor metodologice și standardele de activitatea a psihologului.

		de alcool la subiecții violenței în familie conform normelor actuale respectiv propunându-se în acest caz aplicabilitatea normelor cu privire la testarea concentrației de alcool în aerul expirat efectuate cu ajutorul mijloacelor tehnice omologate și verificate metrologic (spre exemplu - aparatul Dräger).	
	95.	La Art. V: - La pct. 2, articolul 242 alineatul (2) litera b) după textul „implementează programe psiho-sociale și corecționale,” se completează cu textul „inclusiv programe probaționale în privința condamnaților pentru violență în familie și violență sexuală,”. - Legea națională prevede posibilitatea obligării agresorului de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei. Însă cadrul legal nu conține prevederi clare pentru asemenea situații din care ar rezulta care este instituția investită cu atribuții de punere în executare a obligației ce ține de parcurgerea programelor de diminuare a comportamentului agresiv al agresorului familial. În procesul de elaborare a proiectului Ordinului comun cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie, actorii implicați: Ministerul Afacerilor Interne/Inspectoratul General de Poliție precum și Inspectoratul Național de Probațiune/Ministerul Justiției au sesizat un vid legislativ cu referire la executarea ordonanței de protecție în cazurile de violență în familie. Codul de executare al Republicii Moldova nu conține reglementări în această privință, constatându-se și	Precizare Modificarea de la art. 242 din Codul de executare a fost exclusă din proiect.

		deficiențe de corelare cu prevederile relevante ale Legii nr. 45. Aceste omisiuni de ordin legislativ, procedura de punere în executare a ordonanței de protecție fiind reglementată în prezent doar de un act departamental, pune în dificultate procesul de investigare a cauzelor pornite pentru neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție, fapt confirmat în repetate rânduri de organul Poliției. Pentru îmbunătățirea mecanismului de punere în executare a măsurilor de protecție, considerăm necesară operarea unor modificări și completări a cadrului normativ relevant (pag. 180 din Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2019)). Totodată anexăm și pozițiile autorităților respective pentru o analiză mai profundă asupra vidului legislativ constatat.	
	96.	La Art. VI: - La pct. 1, articolul 89 alineatul (1) propunem autorului să revizuiască prin prisma observațiilor finale CEDAW din Observațiile finale cu privire la cel de-al șaselea raport periodic al Republicii Moldova oferite de către Comitetul ONU pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor . Totodată atenționăm autorul proiectului de lege despre necesitatea luării în considerație și a recentei recomandări generale nr. 1 al GREVIO privind dimensiunea digitală a violenței împotriva femeilor adoptată la 20 octombrie 2021, elaborată în spiritul unei aplicabilități mai eficiente ai Convenției de la Istanbul pentru statele membre.	Nu se acceptă Abrogarea art. 89 alin. (1) din Codul contravențional nu este argumentată de către autorul propunerii așa cum impune art. 33 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, cu excepția faptului că acest lucru este recomandat de către CEDAW. Trebuie să menționăm că, recent, prin Legea nr. 102/2022 pentru modificarea unor acte normative, sancțiunea de la art. 89 alin. (1) din Codul contravențional a fost micșorată, iar accentul în combaterea fenomenului prostituției se pune pe beneficierea de asemenea servicii.

			Cu referire la executarea recomandărilor GREVIO menționăm că prin proiectul de lege se propune completarea art. 177 cu alin. (3) cu următorul cuprins: „(3) Răspîndirea informației cu caracter sexual, alte imagini sau înregistrări cu conținut sexual, inclusiv, prin intermediul tehnologiilor informaționale comise în scop de răzbunare, ură sau înjosire, a lezării onoarei și demnității persoanei, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.”.
Curta Supremă de Justiție	97.	Referitor la art. 132² alin. (2) Cod penal: Considerăm binevenită îngustarea spectrului acțiunilor cu caracter sexual la acțiunile care nu constituie act sexual și nu cad sub incidența art. 173 și 287 Cod penal și art. 354 Cod contravențional, însă redacția propusă este lipsită de claritate și previzibilitate.	Nu se acceptă Prin modificarea de la articolul 132² alineatul (2) din Codul penal în redacția propusă de prezentul proiect de lege, prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decît cele indicate în alin. (1), precum și altele decît cele care intră sub incidența art. 173, 287 din prezentul cod ori a art. 354 din Codul contravențional. Definirea noțiunii de <i>acțiuni cu caracter sexual</i> reprezintă o definiție de rezervă în cazul definiției <i>actului sexual</i>, prin care s-ar înțelege toate modalitățile posibile de obținere a unei satisfacții sexuale - altele decît acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect - ar urma să fie catalogate ca acțiuni cu caracter sexual. Totuși, acest lucru ar oferi un conținut extrem de larg și în același timp există riscul ca sub incidența acestei definiții să intre modalitățile de obținere a unei satisfacții sexuale (altele decît actul sexual), care, deși sunt neconsimțite, nu posedă gradul de pericol social al

			unei infracțiuni. Ne referim la: exhibarea în prezența victimei; asistarea (privirea) la actele sexuale întreprinse de victimă; atingerile indecente ale victimei; discuțiile cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la actele sexuale; determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice; punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic; automasturbația în prezența victimei; atingerea sau privirea obiectelor - cu predilecție de vestimentație - ce aparțin victimei; contemplarea unor lucruri neînsufletește -îndeosebi nuduri reprezentate în tablouri, postere, statui etc. - care aparțin victimei, etc. Conform legii în vigoare, unele dintre acțiunile sus-menționate, dacă nu sunt consimțite, ar putea fi calificate în baza art. 173 CP RM sau a art. 354 din Codul contravențional. Din aceste motive propunem o definiție mai restrictivă a noțiunii de <i>acțiuni cu caracter sexual</i>.
	98.	Referitor la art. 171, 172 și 173 Cod penal: În redacțiile propuse, considerăm practic insesizabilă diferențierea acțiunilor ce constituie tentativă de viol sau tentativă de întreținere a acțiunilor cu caracter sexual neconsimțite de acțiunea de hărțuire sexuală, având în vedere că în toate trei cazuri, faptele se pot manifesta prin acțiunea de amenințare (semn calificativ al infracțiunii de hărțuire sexuală), care la rândul său, reprezintă o formă de constrângere.	Nu se acceptă În cazul infracțiunii de la art. 173 din CP manifestarea comportamentului fizic în contextul hărțuirii sexuale se poate exprima în atingeri ale corpului victimei (mângâieri, îmbrățișări, strângeri ușoare de diferite părți ale corpului). Important este ca manifestarea comportamentului fizic să nu depășească anumite limite, dincolo de care am fi în prezența contrângerii fizice exercitată asupra victimei. În cazul hărțuirii sexuale nu poate să limiteze libertatea de acțiuni și de manifestarea a voinței victimei pe calea aplicării violenței. Manifestarea comportamentului fizic în contextul hărțuirii sexuale nu poate avea ca obiectiv înfrângerea împotrivirii fizice a victimei. Un asemenea

			obiectiv, specific constrângerii fizice, va atesta necesitatea calificării faptei în baza art. 171 sau 172 CP. Profitarea de starea de dependență a victimei și amenințarea reprezintă modalitățile alternative ale acțiunii adiacente din cadrul infracțiunii de hărțuire sexuală. Dacă avansurile vizând obținerea de satisfacții sexuale nu au fost însoțite de realizarea acțiunii adiacente în oricare din modalitățile sale, fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii. Amenințarea în sensul art. 173 din CP trebuie înțeles amenințarea cu un rău vizând perspectivele victimei la locul de muncă, studii (concedierea, exmatricularea, retrogradarea, nepromovarea, schimbarea activității etc.) De asemenea se înțelege amenințarea de a distruge sau deteriora bunurile victimei, de a o răpi etc.
	99.	Referitor la art. 174 și 175 Cod penal: Considerăm necesară menținerea redacțiilor anterioare ale articolelor date, prin indicarea vârstei victimei, ca fiind cuprinsă între 14 și 16 ani. Acest fapt este necesar pentru înlăturarea incertitudinilor ce pot apărea în practica judiciară la aprecierea faptului dacă persoana este aptă de a-și manifesta consimțământul.	Nu se acceptă Vezi argumentele de la pct. 63 din tabel.
	100.	Referitor la art. 60 Cod de procedură penală: În sinteza obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul de lege, pag. 56, s-a menționat că “În ceea ce privește modificarea art. 60, 80 și 81 din Codul de procedură penală trebuie să menționăm că acestea sunt elaborate în lumina constatărilor Curții Constituționale din Hotărârea nr. 31/2018 și au fost excluse din proiect.”, însă în proiectul transmis spre avizare, modificările la art. 60 Cod penal au fost totuși expuse (pag. 12).	Se acceptă Modificările de la art. 60 din CPP au fost excluse din proiectul de lege.

		Identic poziției expuse în avizul anterior, referitor la art. 60 alin. (12) pct. 3), 4) Cod penal, privind sintagma “persoană de încredere”, constatăm că atât în textul proiectului, cât și în Nota informativă la acesta, nu este exemplificată calitatea procesuală a acestui subiect, care este procedura documentării participării acestuia în proces și care sunt drepturile și obligațiile lui, în acest sens fiind atestat un vid semnificativ de reglementare. Totodată, atât în textul proiectului, cât și în Nota informativă la acesta, în mod repetat nu a fost indicat și nici exemplificat care sunt “condiții de respectare a demnității și intimității”.	
	101.	Referitor la articolul 110¹ alin. (1) Cod de procedură penală: Considerăm că sintagma “termene restrânse” este neclară și implică o incertitudine, fiind necesară specificarea unui termen concret.	Nu se acceptă Sintagma „termene restrânse” din art. 110¹ din CPP stabilește faptul că în toate procedurile care vizează copii ar trebui să se aplice principiul urgenței cu scopul de a furniza un răspuns rapid și de a proteja interesul superior al copilului, respectându-se în același timp statul de drept, precum și jurisprudența CtEDO. Art. 20 din CPP prevede ca criteriu de examinare a cauzei în termen rezonabil - minori victime de până la 18 ani, atât în faza de urmărire penală cât și judecare a cauzei penale.
	102.	Referitor la art. 113 alin. (7) Cod de procedură penală: Identic poziției expuse în avizul anterior, considerăm că prin instituirea, în calitate de regulă generală, a condiției privind acordul obligatoriu al victimei/părții vătămate pentru efectuarea confruntării cu bănuitul/învinuitul, în cauzele privind infracțiunile de violență în familie, va avea loc o lezare din start a	Nu se acceptă Vezi argumentele de la pct. 48 din tabel.

		dreptului bănuitalui/învinuitului de a dispune de efectuarea unei confruntări. La rândul său, atât în textul propunerii, cât și în Nota informativă la proiect, nu sunt exemplificate “circumstanțele importante pentru stabilirea adevărului”, fapt care determină o apreciere subiectivă a oportunității efectuării confruntării, ceea ce este inadmisibil în viziunea noastră.	
	103.	Referitor la art. 369 alin. (1 ¹) Cod de procedură penală: Considerăm că, prin instituirea cu titlu de regulă generală în examinarea dosarelor privind infracțiunile cu caracter sexual și violența în familie, a faptului audierii părții vătămate în lipsa inculpatului, în eventualitatea aplicării în practică a dispoziției propuse, dreptul inculpatului la un proces echitabil va fi în mod inevitabil lezat.	Nu se acceptă Vezi argumentele de la pct. 53 din tabel.
Uniunea Avocaților din Republica Moldova	104.	Proiectul necesită a fi ajustat la normele de tehnică legislativă, în special în privința modului de expunere a amendamentului de la litera e) alin. (2) art. 278 ⁷ al Codului de procedură civilă.	Se acceptă Modificarea a fost inclusă în proiect. Litera e) va avea următorul cuprins: <i>„e) obligarea, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;”</i>
	105.	În scopul unificării terminologice, propunem, de asemenea, modificarea art. 278 ³ al Codului de procedură civilă, prin substituirea în întreg textul articolului a cuvintelor „aplicarea măsurilor de protecție” cu cuvintele „eliberarea ordonanței de protecție”.	Precizare Din proiectul de lege au fost excluse prevederile referitoare la schimbarea viziunii asupra acțiunilor care le emite instanța de judecată, din cea de aplicare a măsurilor de protecție, în cea de eliberare a ordonanței de protecție.
	106.	În privința amendamentelor de la Articol II. - Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002, propunem completarea alin. (2) art. 11 Cod penal cu următoarea propoziție:	Nu se acceptă Prevederile de la art. 11 din Codul penal au drept obiect de reglementare categoria subiecților cărora le este aplicabil acesta, nu și modalitatea de stabilire a

		„La aplicarea pedepsei pentru infracțiunile comise în afara teritoriului Republicii Moldova, de către cetățenii Republicii Moldova, apatrizii cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova, sau alte persoane cu drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova, instanța de judecată va aplica sancțiunea privativă de libertate prevăzută de propria lege penală, pentru aceeași faptă prevăzută de legea statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta, fără a agrava situația penală a condamnatului stabilită prin legea penală a statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta. Dacă legea statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta, prevede o sancțiune privativă de libertate mai mică decât minimul prevăzut în legea internă, instanța de judecată nu va fi legată de acest minim și va aplica o sancțiune corespunzătoare sancțiunii privative de libertate prevăzută de legea statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta.”	pedepsei privative de libertate în anumite cazuri particulare, cum ar fi cetățenia condamnatului.
	107.	În final, propunem următoarea formulare a textului alineatului (2) art. 11 Cod penal: „(2) Cetățenii Republicii Moldova, apatrizii cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova sau alte persoane cu drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării sînt pasibili de răspundere penală în conformitate cu prezentul cod, cu respectarea principiului necondamnării repetate pentru una și aceeași faptă. La aplicarea pedepsei pentru infracțiunile comise în afara teritoriului Republicii Moldova, de către cetățenii Republicii Moldova, apatrizii cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova, sau alte persoane cu	Nu se acceptă Vezi arguemntul de la pct. 106 din tabel.

		drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova, instanța de judecată va aplica sancțiunea privativă de libertate prevăzută de propria lege penală, pentru aceeași faptă prevăzută de legea statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta, fără a agrava situația penală a condamnatului stabilită prin legea penală a statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta. Dacă legea statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta, prevede o sancțiune privativă de libertate mai mică decât minimul prevăzut în legea internă, instanța de judecată nu va fi legată de acest minim și va aplica o sancțiune corespunzătoare sancțiunii privative de libertate prevăzută de legea statului străin pe teritoriul căruia a fost comisă fapta”.	
	108.	Se propune a exclude din redacția propusă a alin. (3) art 132 ² Cod penal cuvintele: „sau împotriva altei persoane” și completarea după cuvintele „aplicate împotriva victimei” cu sintagma: „dacă persoana care comite acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual, era conștientă de lipsa consimțământului voluntar al persoanei”	Nu se acceptă Art. 132² alin. (3) din CP stabilește modalitatea de realizare a constrângerii fizice sau psihice aplicate asupra victimei sau asupra altei persoane. Nu se are în vedere realizarea actului sexual sau acțiunii cu caracter sexual asupra altei persoane.
Inspectoratul Național de Probațiune	109.	Modificarea articolului 90 alin. (6) din Codul penal, prin introducerea unor obligații noi, după cum urmează: articolului 90 alineatul (6) se completează cu literele j) și i) cu următorul conținut: „j) să se angajeze în câmpul muncii conform propunerii consilierului de probațiune și Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă; i) să nu consume alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, pe un termen de la 3 la 6 luni ”.	Nu se acceptă Obligarea persoanei condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei de a nu consuma alcool, droguri sau alte substanțe cu efecte similare, ar dubla prevederea în vigoare de la art. 90 alin. (6) lit. c) <i>să urmeze un tratament în caz de alcoolism, narcomanie, toxicomanie sau de boală venerică.</i>

		De asemenea, propunem excluderea cuvintelor „sau consiliere” de la art. 90 alin. (6) lit. c¹), din considerentul că programele probaționale prevăzute la art. 90 alin. (6) lit. f), includ activități de asistență și consiliere, respectiv se dublează cu lit. c¹). Argumentare: Unul din factorii care influențează comiterea infracțiunilor în Republica Moldova este și lipsa activităților social-utile zilnice a persoanelor. De asemenea, subiecții probațiunii și persoanele eliberate din locurile de detenție se confruntă foarte frecvent cu bariere în procesul de angajare în câmpul muncii, iar prin oferirea posibilității organelor de probațiune și Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă de a contracta prestatorii de servicii sociale din domeniul public și privat, care pot oferi servicii calitative de angajare și suport a persoanelor eliberate din locurile de detenție și altor subiecți ai probațiunii, va fi sporită reintegrarea în societate a făptuitorilor și diminuarea săvârșirii altor infracțiuni. Cât privește propunerea de a nu consuma alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, pe un termen de la 6 la 12 luni, este de menționat faptul că conform datelor statistice pe anul 2019 au fost comise 3585 infracțiuni de persoanele aflate în stare de ebrietate soldate cu 11 decese. Acțiunile violente ale persoanelor aflate în stare de ebrietate au dus la comiterea infracțiunilor de vătămare intenționată gravă a sănătății (35), violența în familie (78), huliganism (56) și de furt (81). Gravitatea faptelor sporește când agresorii sunt posesori de arme, fiind înregistrate 250 incidente cu aplicarea armei de foc.	
--	--	---	--

		Deseori membrii familiei, copii, vecini sau cunoscuți aflați în vizită la domiciliul potențialului agresor suni victime ale acțiunilor violente din cauza abuzului de alcool, care se aleg cu traume fizice. Cetățenii, însă pot evita să devină victime a astfel de infracțiuni, dacă manifestă prudență față de siguranța personală și aplanează conflictele cu tact și fără violență. Pe parcursul a 12 luni a anului 2020, au fost documentate 8865 încălcări conform prevederilor Codului contravențional privind consumul abuziv de alcool în locuri interzise. Astfel. în scopul diminuării infracțiunilor privind viața sexuală și violență în familie comise în stare de ebrietate, Inspectoratul Național de Probațiune propune modificarea Codului penal, prin oferirea posibilității instanțelor de judecată de a obliga după caz, persoanele condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, cu suspendarea parțială a executării pedepsei cu închisoare, liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, înlocuirii părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă, precum și în cazul amânării executării pedepsei pentru persoanele care au copii în vârstă de până la 8 ani, să nu consume alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, pe un termen de la 3 la 6 luni, cu posibilitatea prelungirii termenului în caz de încălcare a obligației or, obligația stabilită de a nu consuma alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, va asigura și responsabiliza continuu și de lungă durată autorii infracțiunii. Este de menționat și faptul că această practică este implementată cu succes în țările cu cultură de consum	
--	--	---	--

		de alcool, spre exemplu: Marea Britanie, Germania, Norvegia, Suedia, Italia și Letonia. Respectiv, proiectul urmărește scopul corectării și resocializării mai eficiente a condamnaților care nu sunt încadrați în câmpul muncii și cei care consumă alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane.	
Centrul de Drept al Femeilor	110.	Considerăm oportună modificarea din Codul de procedură penală, în sensul propus în proiect. Însă, suntem de părerea că pentru a asigura accesul victimei la un proces echitabil este oportun a fi completată dispoziția art.93 alin.(2) pct.7) Cod de procedură penală cu sintagma „evaluările psihologice”. În susținerea poziției expuse, indicăm că procesul de urmărire penală se confruntă cu anumite dificultăți la numirea unor expertize judiciare, în special a expertizei psihologice, care este o probă importantă pentru stabilirea adevărului pe cauză, având în vedere specificul infracțiunilor de violență în familie și infracțiunilor privind viața sexuală. Potrivit Legii cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nr.68 din 14.04.2016 , expertiza judiciară se efectuează de către expertul judiciar înscris în Registrul de stat al experților judiciari. În prezent în Republica Moldova este neînsemnat numărul experților-psihologi incluși în Registrul de stat al experților judiciari. Din cauza numărului limitat de experți psihologi, efectuarea unei expertize poate dura și mai mult de un an, ceea ce generează situații de încălcare a termenului rezonabil. Totodată, în majoritatea cauzelor penale de	Nu se acceptă Vezi argumentele de la pct. 94 din tabel.

		violență în familie și privind viața sexuală se constată necesitatea evaluării psihologice a victimei/părții vătămate, inclusiv pentru clarificarea împrejurărilor și stabilirea tabloului obiectiv pe cauză. Respectiv, volumul de solicitări de evaluare psihologică a victimei infracțiunii (și nu doar pe cauzele penale) este mare. Pentru asigurarea condițiilor impuse de lege, în vederea obținerii expertizei judiciare psihologice, este necesară soluționarea unui șir de întrebări, care implică mai mult timp. O soluție pentru depășirea dificultăților actuale pe această dimensiune, ar fi recunoașterea calității de probă în procesul penal a actului (raportului) de evaluare psihologică a persoanei. Drept urmare, propunem următoarele modificări și completări la: - dispoziția art.93 alin.(2) pct.7) Cod de procedură penală prin introducerea sintagmei „evaluările psihologice”. - Secțiunea a 6-a să se completeze cu un articol nou – articolul 141¹ în următoarea redacție: „Articolul 141¹. Condițiile și modul de evaluare psihologică. Raportul de evaluare psihologică. (1) În cazul în care este necesară explicarea particularităților individual-psihologice ale persoanei, prezența indicatorilor traumei și suferinței psihice, altor circumstanțe importante pe cauză, în special în cazuri de violență în familie sau infracțiuni privind viața sexuală, cazuri de neglijare sau exploatare a persoanei, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată poate folosi cunoștințele unui specialist psiholog, dispunând, la cererea părților, iar	
--	--	--	--

		organul de urmărire penală și procurorul și din oficiu, evaluarea psihologică a persoanei. (2) Organul de urmărire penală și procurorul poate dispune efectuarea evaluării psihologice a persoanei prin ordonanță, iar instanța de judecată prin încheiere. Cererea de solicitare a efectuării evaluării psihologice a persoanei se formulează în scris, cu indicarea faptelor, temeiurilor și circumstanțele cazului, care trebuie investigate de psiholog, numele și prenumele psihologului în sarcina căruia se pune efectuarea evaluării psihologice. (3) Ordonanța sau încheierea de efectuare a evaluării psihologice trebuie să conțină date despre persoana care a inițiat evaluarea psihologică, temeiurile pentru care se dispune, documentele și alte materiale prezentate psihologului considerate relevante elucidării circumstanțelor cazului, descrierea generală, aspectele/întrebările care se cer a fi cercetate și descrise de către psiholog. (4) În raportul de evaluare psihologică se indică: specialistul care a efectuat evaluarea (numele, prenumele, numărul licenței, specializarea în care este calificat, gradul de calificare); datele privind actul de dispunere a evaluării psihologice și datele ordonatorului evaluării; mențiunea despre informarea privind drepturile și obligațiile prevăzute de prezentul cod și privind răspunderea pentru încălcarea prevederilor art. 312 Cod penal; data întocmirii raportului de evaluare psihologică; datele persoanei supuse evaluării și, după caz, a celor care au asistat la efectuarea evaluării; expunerea succintă a circumstanțelor cazului; problemele înaintate spre soluționare; metodele de cercetare utilizate în	
--	--	---	--

		procesul de evaluare, forma de lucru cu persoana, termenii de realizare; constatările, analiza, interpretarea și fundamentarea științifică a rezultatelor aplicării tehnicilor și procedurilor psihodiagnostice; circumstanțele relevante identificate de specialist, în privința cărora nu au fost adresate întrebări; răspunsurile la întrebările formulate de către ordonatorul evaluării, concluziile și recomandările în baza rezultatelor evaluării. Raportul de evaluare psihologică este semnat de psihologul evaluator. (5) Raportul de evaluare psihologică sau declarația psihologului de imposibilitate a prezentării concluziilor, precum și procesul-verbal de audiere a psihologului se comunică imediat părților la proces, dar nu mai târziu de 3 zile de la primirea lor, de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată, și li se explică în scris că au dreptul să dea explicații, să facă obiecții, precum și să ceară înaintarea unor întrebări suplimentare psihologului, efectuarea unei evaluări psihologice repetate. (6) În cazul în care raportul psihologului nu este clar sau are unele deficiențe, pentru înlăturarea cărora nu sunt necesare investigații suplimentare, ori a apărut necesitatea de a preciza metodele aplicate de către acesta sau a explica unele noțiuni, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată este în drept să audieze specialistul, respectându-se prevederile art.105-109. Audierea psihologului nu se admite până la prezentarea raportului și cercetarea acestuia.”	
	111.	Urmare a modificărilor operate în Legea nr. 113 din 09.07.20, în vigoare din 07.09.2020, au fost create	Se acceptă parțial Art. 109 alin. (3) va avea următorul cuprins:

		premise bune în vederea asigurării accesului timpuriu a presupuselor victime ale infracțiunii la asistența juridică garantată de stat necesară pentru depunerea plângerii în vederea pornirii urmăririi penale. Astfel, a fost modificat art. 28 din Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat prin introducerea alin.(1¹), care oferă posibilitatea primirii asistenței juridice de urgență, în conformitate cu art. 19 alin. (1) lit. b¹), la solicitarea persoanei sau a organului care a fost sesizat cu referire la săvârșirea violenței în familie sau a infracțiunii privind viața sexuală. Prin prisma modificărilor indicate supra, asistența juridică de urgență este acordată 24/24, indiferent de nivelul devenit victimelor violenței domestice și infracțiunilor sexuale la faza depunerii plângerii. Pentru a asigura victimelor asistența unui avocat de la etapa depunerii plângerii și ca prevederile indicate supra să fie aplicate în practică se impune necesitatea ca acestea să fie cooraborate cu prevederile Codului de procedură penală. În contextul dat, considerăm oportun ca și la articolul 109 alineatul (3) după cuvintele „părții vătămate,” se include „avocatului acesteia”. Alineatul 3 se completează cu textul: „La audierea martorilor infracțiunilor îndreptate împotriva membrilor familiei, infracțiunilor privind viața sexuală, participarea psihologului se asigură, după caz.” Articolul 111 să se completeze cu alineatul (2¹) care va avea următorul cuprins: „(2¹) La audierea victimei/părții vătămate a infracțiunilor de violență în familie, participarea	„(3) În cazul în care prezența martorului la judecarea cauzei va fi imposibilă din motivul plecării lui peste hotarele țării sau din alte motive întemeiate, precum și pentru a reduce sau a exclude supunerea martorului unui vădit pericol sau pentru a reduce revictimizarea martorului, procurorul poate solicita audierea acestuia de către judecătorul de instrucție, cu asigurarea posibilității bănuیتului, învinuitului, apărătorului acestuia, părții vătămate, avocatului acesteia și procurorului de a pune întrebări martorului audiat.” Cu referire la participarea psihologului în cadrul audierii martorilor în cazul infracțiunilor de violență în familie și infracțiunilor cu caracter sexual, menționăm că această posibilitate este reglementată și actual, în privința martorului minor (a se vedea art. 110¹ alin. (2) CPP). Autorul propunerii nu a argumentat în vreun fel necesitatea prezenței psihologului în toate cazurile când se impune audierea martorului pentru aceste tipuri de infracțiuni așa cum impune art. 33 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.
--	--	--	--

		avocatului este obligatorie, iar participarea psihologului va fi asigurată, după caz.”	
	112.	Adoptând Legea nr. 45/2007 statul a recunoscut că toate formele de violență prevăzute de lege constituie grave încălcări ale drepturilor omului, care necesită măsuri eficiente de prevenire și combatere. Legea nr. 45/2007 garantează victimei violenței în familie apărarea drepturilor și intereselor legitime. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor. Practica de aplicare a cadrului legal existent a scos în evidență unele dificultăți care impun necesitatea revenirii cu propuneri de modificare și completare a legislației în domeniu, pentru asigurarea răspunsului eficient și imediat al statului pe marginea faptelor consumate sau a pericolului iminent de violență. Este important de reținut că, în jurisprudența sa, inclusiv pe cazuri de violență în familie, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pune accent deosebit pe eficiența mecanismului de executare. Or, dreptul persoanei la un proces echitabil va fi iluzoriu, dacă ordinea internă a statului va admite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână inoperantă. Nerespectarea acestor obligații compromite sau anulează posesia și exercitarea de către victimă a drepturilor fundamentale ale omului. Analizând din această perspectivă cadrul normativ în domeniu, se constată că în Legea nr. 45/2007 nu se conțin reglementări asupra procedurii de executare a ordonanței de protecție, ci doar prevederi ce țin de modul de supraveghere a îndeplinirii măsurilor de	Precizare Modalitatea de punere în executare a ordonanței de protecție este reglementată de art. 15 alin. (2)-(4¹) din Legea nr. 45/2008 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Potrivit Legii nr. 45/2008, ordonanța de protecție se comunică imediat subdiviziunii teritoriale a poliției și organului de probațiune din raza unității administrativ-teritoriale în care își are domiciliul agresorul, iar acestea, la rândul lor, asigură informarea neîntârziată a agresorului privind măsurile aplicate. În cazul eliberării ordonanței de protecție în privința copilului sau a victimei care are copii, instanța de judecată informează și autoritatea tutelară de la locul aflării copilului. Pe perioada acțiunii ordonanței de protecție în privința victimei cu copii, indiferent dacă copiii sunt incluși sau nu în ordonanța de protecție, aceștia se vor afla cu părintele-victimă. La solicitarea părintelui-agresor, vizitarea copilului poate avea loc conform unui program aprobat de către autoritatea tutelară teritorială. Ministerul Justiției conștientizează problema existentă referitoare la punerea în aplicare a unor măsuri de protecție în cazul emiterii ordonanței de protecție, în special a implementării programelor probaționale pentru reducerea violenței, însă având în vedere că proiectul de lege se află la o etapă avansată de promovare, Ministerul Justiției și Guvernul în general trebuie să identifice surse de finanțare și fortificare a instituției INP, pentru ca aceasta să poată exercita aceste noi funcții. Aceste aspecte se coordonează în

	protecție stabilite (cu excepția prevederilor ce vizează aplicarea monitorizării electronice). În acest sens, Legea nr. 45/2007 prevede că supravegherea executării măsurilor de protecție a victimei violenței în familie, impuse prin ordinul de restricție de urgență și prin ordonanța de protecție, este de competența poliției, limitându-se la descrierea unor acțiuni ale organului de poliție de obligare a agresorului să părăsească locuința și de intervenție, inclusiv la comunicări despre nerespectarea sau tentativa de încălcare a măsurilor de protecție de către agresor. Legea națională prevede posibilitatea obligării agresorului de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei. Însă, cadrul legislativ nu conține prevederi clare pentru asemenea situații, din care ar rezulta care este instituția investită cu atribuții de punere în executare a obligației ce ține de parcurgerea programelor de diminuare a comportamentului agresiv a agresorului familial. Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală conțin prevederi cu caracter general, și anume că încheierea/ordonanța de protecție se execută imediat, în conformitate cu legislația în vigoare. Codul de executare al Republicii Moldova, de asemenea, nu conține reglementări în această privință, constatându-se și deficiențe de corelare cu prevederile relevante ale Legii nr. 45/2007. Potrivit Legii cu privire la probațiune (Legea nr.8), activitatea de probațiune semnifică evaluare	cadrul unui grup de lucru și cu reprezentanții MAI, MMSPS, INP.
--	--	--

		psihosocială, control al persoanelor aflate în conflict cu legea penală și resocializarea lor, adaptarea persoanelor eliberate din locurile de detenție, pentru preîntâmpinarea săvârșirii de noi infracțiuni. Din această noțiune, dar și din alte norme relevante ale Legii nr.8 nu rezultă cu claritate că activitatea organelor de probațiune ar cuprinde și lucrul cu persoanele/agresorii în privința cărora au fost emise ordonanțe de protecție în temeiul Codului de procedură civilă cu obligarea agresorului de a participa la un program special de tratament sau de consiliere. Aceste omisiuni de ordin legislativ și faptul că procedura de punere în executare a ordonanței de protecție fiind reglementată în prezent doar de un act departamental, pune în dificultate procesul de executare a măsurilor din ordonanța de protecție și asigurarea protecției victimei. O soluție în acest sens, considerăm, este introducerea în Codul de executare a unor prevederi exprese care să reglementeze mecanismul de aplicare a măsurilor sub forma obligării agresorului de a participa la un program special de tratament sau de consiliere. Aceasta ar constitui un pas important de intervenție pro-activă, care cuprinde și acțiuni cu caracter profilactic. Pentru îmbunătățirea mecanismului de punere în executare a măsurilor de protecție, considerăm necesară operarea unor modificări și completări a cadrului normativ relevant, după cum urmează: Cartea I se completează cu Capitolul XIII1 cu următorul cuprins: „Capitolul XIII1 EXECUTAREA ORDONANȚEI DE PROTECȚIE ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE ”	
--	--	--	--

		Articolul 156¹ . Transmiterea ordonanței de protecție spre executare (1) După pronunțarea încheierii privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată transmite imediat ordonanța de protecție organului de poliție în a cărei rază teritorială se află domiciliul agresorului, pentru punerea imediată în executare. (2) În cazul emiterii de către instanța de judecată a ordonanțelor de protecție cu elemente de extraneitate, punerea în aplicare a acestora este pusă în sarcina Poliției de Frontieră. (3) Ordonanța de protecție care prevede măsura specificată în art.278⁷ alin.(2) lit. f) din Codul de procedură civilă, respectiv art.215¹ alin.(3) lit. g) din Codul de procedură penală, precum și monitorizarea electronică a agresorului, se trimite neîntârziat organului de probațiune în a cărei rază teritorială se află domiciliul agresorului. (4) Ordonanța de protecție care prevede exclusiv măsuri specificate în art.278⁷ alin.(2) lit. e) și h) din Codul de procedură civilă se trimite neîntârziat autorității tutelare locale de la locul de domiciliu al copiilor. Articolul 156². Organele care asigură executarea măsurilor din ordonanța de protecție (1) Executarea măsurii de protecție prevăzute la art.278⁷ alin.(2) lit. a), c), g) din Codul de procedură civilă, respectiv art.215¹ alin.(3) lit. a), c), e) din Codul de procedură penală, se asigură de către organul de poliție în a cărei rază teritorială se află domiciliul victimei. (2) Măsura prevăzută la art.278⁷ alin.(2) lit. i) Cod de procedură civilă, respectiv la art.215¹ alin.(3) lit. h)	
--	--	---	--

		din Codul de procedură penală, se asigură de către organul poliției în a cărui rază teritorială se află domiciliul agresorului. (3) Executarea măsurii de protecție prevăzute la art.278⁷ alin.(2) lit. a), b), d), f) din Codul de procedură civilă, respectiv art.215¹ alin.(3) lit. a), b), d), g) din Codul de procedură penală și a celor ce implică monitorizarea electronică se asigură de către organul de probațiune în a cărui rază teritorială se află domiciliul agresorului. (4) Executarea măsurii de protecție prevăzute la art.215¹ alin. (3) lit. f) din Codul de procedură penală -obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/alcool și de a face tratament medical forțat de alcoolism/ narcomanie, se asigură de către instituțiile medicale specializate.	
Procuratura Generală	113.	La pct.2 din proiect la alineatul (1) art. 103 urmează a fi corectată eroarea materială și textul „o persoană dependentă de alcool sau dependentă de droguri” urmează a fi substituit cu textul „o persoană care suferă de dependență de alcool sau dependență de droguri”.	Se acceptă Alin. (1) art. 103 din Codul penal va avea următorul cuprins: „(1) În caz de săvârșire a infracțiunii de către o persoană care suferă de dependență de alcool sau dependență de droguri dacă există avizul medical corespunzător, instanța de judecată, din oficiu ori la cererea procurorului sau a organului de ocrotire a sănătății, concomitent cu pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită, poate să aplice acestei persoane tratamentul medical forțat.”
	114.	La pct.3 din proiect în contextul modificărilor propuse la art. 109 alineatul (1) din Codul penal, autorul a exclus posibilitatea împăcării minorilor pentru infracțiunile grave, iar nota informativă la proiect, contrar prevederilor art.30 din Legea nr.	Se acceptă Art. 109 alin. (1) Codul penal va avea următorul cuprins: „(1) Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă,

	100/2017 cu privire la actele normative, nu aduce vreo justificare acestei propuneri, deși domeniul justiției pentru copii rămâne unul prioritar, fiind unul foarte important și sensibil în raport cu respectarea drepturilor specifice ale copilului. În acest sens menționăm că instrumentele internaționale cu privire la protecția minorului în sistemul justiției penale au obligat Republica Moldova să asume, la nivel de politici, acțiuni cu scopul de a promova alternativele la detenție și de a exclude copiii din sistemul justiției penale prin valorificarea căilor non-penale ce oferă șanse de reeducare și reintegrare în societate. Observațiile finale a Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului din 2009 pentru Republica Moldova au exprimat îngrijorarea că procedurile alternative sunt rar utilizate în cazul minorilor care au comis fapte penale. Totodată, Convenția privind drepturile copilului (art.40), Regulile de la Beijing (punctul 13), Rezoluția Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei pentru justiția prietenoasă copiilor, Recomandarea (2003)20 cu privire la noile modalități de tratare a delincvenței juvenile și rolul justiției juvenile (punctul 17) stabilesc că, în cazul minorilor, ori de câte ori este posibil, se va aplica procedura de judiciarizării în faza prezentențială (excluderea cât de curând posibil a minorilor din sistemul de justiție). Prin urmare, standardele internaționale în domeniul justiției pentru copii indică asupra creării unui sistem de justiție prietenoase copilului, care să garanteze respectarea și implementarea eficientă a tuturor drepturilor copiilor, iar obligația statului este de a le	iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă prevăzută la capitolele II-III, V-VI, la art. 264 alin. (1) din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani. În cazul infracțiunilor prevăzute la capitolul IV, împăcarea părților poate fi aplicată, doar în cazul minorilor, și doar pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă.”
--	--	--

		asigura copiilor în contact cu justiția ocrotire eficientă și un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor. Având în vedere cele expuse, propunem la alineatul (1) al art.109 după textul „ <i>infracțiune ușoară sau mai puțin gravă</i>„ de completat cu textul „ <i>iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă</i>” .	
	115.	<u>La pct. 4</u> din proiect reiterăm următoarele: Definiția propusă la art.132² pentru noțiunea de „<i>act sexual</i>” este prea largă motiv din care sub incidența acestei definiții ar intra și acțiunile de penetrare orală cu alte părți ale corpului (spre exemplu degetele) sau cu diferite obiecte, care neconsimțite fiind, ar fi calificate ca viol ceea ce considerăm că nu ar atinge gradul de pericol social pentru a fi încadrate în această categorie de infracțiuni, or, aceste acțiuni urmând a fi calificate potrivit art. 172 „<i>Acțiuni cu caracter sexual neconsimțite</i>”.În aceeași ordine de idei, potrivit notei informative la proiect cu referire la necesitatea redefinirii noțiunii de viol autorul explică că <i>în redacția actuală violul este încadrat ca un raport sexual neconsimțit între 2 persoane, în timp ce în Statutul Curții Penale Internaționale, precum și în Convenția de la Istanbul în articolul 36 statuează că violul reprezintă actul de penetrare a oricărei părți a corpului victimei cu organul sexual, precum și penetrarea anală sau genitală a victimei cu orice obiect ori cu orice parte a corpului.</i>Astfel, deși actele internaționale menționate în alineatul precedent, care de fapt constituie standardele internaționale cu referire la drepturile materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor de violență în familie și a infracțiunilor ce atentează la libertatea și	Se acceptă parțial Termenul de „înșelăciune” a fost exclus din art. 132² alin. (3) din proiect. Cu referire la argumentele autorului propunerii de a modifica noțiunea de „act sexual” menționăm că potrivit art. 36 din Convenția de la Istanbul, violul este definit ca angajarea într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect. Prin urmare, indiferent de natura actului sexual, obiectul sau partea corporală cu care are loc penetrarea vaginală, anală, inclusiv orală, dacă acesta este neconsimțit urmează a fi definit ca fiind viol. Prin urmare argumentele autorului propunerii nu pot fi reținute.

		inviolabilitatea sexuală, a căror prevederi urmează a fi transpuse în legislația națională, nu atribuie acțiunile neconsimțite de penetrare orală cu diferite obiecte sau cu diferite părți ale corpului (cu excepția organului genital) la infracțiunea de viol, totuși din dispoziția art.132² alin.(1) și 171 alin.(1) din proiect distingem că autorul a atribuit la acte sexuale și acțiunile neconsimțite de penetrare orală cu diferite obiecte sau alte părți ale corpului decât organul genital. Prin urmare, considerăm judicios a exclude din categoria de acte sexuale <i>penetrarea orală cu orice parte a corpului (cu excepția organului genital) sau cu obiecte</i>, or, acestea urmează a fi catalogate la categoria <i>acțiunilor cu caracter sexual</i> reglementate de alineatul (2) din art.132² din proiect. Astfel, alineatul (1) al art.132² propunem a-1 reda cu următorul cuprins: „(1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrarea vaginală, anală sau orală cu organul genital sau penetrarea vaginală ori anală cu orice altă parte a corpului sau cu orice obiect.” Totodată, considerăm neîntemeiat și pasibil de interpretări eronate păstrarea termenului <u>înșelăciune</u> la alineatul (3) art.132², or, aceasta ar permite existența abuzurilor care ar putea fi incriminate nejustificat persoanelor care au întreținut un raport sexual consimțit, spre exemplu: promisiunea de a se căsători, logodi, de a dăruia anumite bunuri...ș.a.	
	116.	La pct.7, pct.8 și pct.9 din proiect la articolul 171 alin.(2) lit.a) și b) și alin. (3) lit.b), la articolul 172 alin.(2) lit.a) și b) și alin. (3) lit.a), la articolul 173 alin. (2), la articolul art.174 alin.(1) și 175 alin.(1), reiterăm că este judicios a exclude cuvintele „cu	Nu se acceptă Vezi argumentele de la pct. 7 din tabel.

		<i>bună-știință</i> ".Rațiunea agravantelor cu referire la victimă-minor constă în gravitatea faptei, ținându-se seama de urmările pe care le poate avea asupra victimei-copil și de consecințele nefaste ale faptei asupra dezvoltării fizice și psihice ulterioare ale victimei. Prezența sintagmei „<i>cu bună știință</i>” contravine principiului protecției interesului superior al copilului, care trebuie să constituie un considerent primordial, conform prevederilor art.3 al Convenției ONU privind drepturile copilului. Reiterăm opinia că păstrarea sintagmei "<i>cu bună știință</i>" poate lăsa loc de interpretare a prevederii, implică deseori speculații din partea agresorilor de eroare asupra calității vârstei, fapt ce generează exonerare de răspundere în formă agravată a agresorului, care, în scop de apărare, de fiecare dată va invoca necunoașterea faptului că persoana agresată era minor. În final, menținerea sintagmei "<i>cu bună-știință</i>" va crea premise pentru a permite făptuitorului să se eschiveze de răspundere sau să primească o pedeapsă mai blândă. În practica judiciară au fost cazuri de neimputare a circumstanței agravante din motivul că agresorul a negat că a știut vârsta victimei iar instanța de judecată a interpretat incertitudinea asupra vârstei în favoarea agresorului, motivând în sentință că și din declarațiile părții vătămate rezultă că nu l-a informat pe inculpat că nu a atins vârsta de 18 ani, astfel, sarcina probării calității vârstei este plasată pe seama minorului, iar beneficiul dubiului este aplicat în favoarea agresorului, fapt ce contravine spiritului Convenției cu privire la Drepturile Copilului.	
--	--	---	--

		Astfel, aspectul de interpretare respectiv nu trebuie lăsat la latitudinea instanțelor judecătorești ce vor examina fiecare caz individual în parte. În caz contrar, respectarea drepturilor victimei vulnerabile, minor sau femeie gravidă, devine mai puțin relevantă decât respectarea drepturilor făptuitorului. Iar, în consecință, norma agravantă poate să influențeze calificarea faptei săvârșite asupra unui copil sau a unei femei gravide, indiferent de semnele ce ar indica o maturizare fizică și sexuală accelerată sau vizibilitatea termenului de sarcină a victimei.	
	117.	La pct.II din proiect în denumire și în alineatul (1) al articolului 175 cuvântul „ <i>acțiunile</i> ” urmează a fi substituit cu cuvântul „ <i>acțiuni</i> ” pentru a se respecta stilul juridic al Codului penal.	Se acceptă Modificările au fost incluse în proiect.
	118.	La pct.14 din proiect, la articolul 201 ¹ alineatul (2) lit. a ¹) cuvintele „ <i>cu bună știință</i> ” propunem a le exclude, pertinente fiind argumentele din pct. 1.4. din prezentul aviz.	Nu se acceptă Vezi argumentul de la pct. 7 din tabel.
	119.	La Codul de procedură penală. La pct. 10. cu referire la modificările operate la articolul 276 alineatul (1) propunem excluderea din textul acestuia și a articolelor din Codul penal care au fost abrogate. Prin urmare, propunem pct. 10 a-1 reda cu următorul cuprins: „10. La articolul 276 alineatul (1), cifrele „153, 173, 198 alin.(1), 200, 202, 203, 274 ” se exclud. ”	Se acceptă Modificările au fost incluse în proiect.
	120.	La Codul contravențional. La pct. 2 din proiect propunem ca amendamentele cu	Se acceptă La promovarea prezentului proiect de lege în cadrul ședințelor de lucru ale Parlamentului, Ministerul

	referire la articolul 89 din Codul Contravențional (prostituția) să fie examinate prin prisma proiectelor în care se regăsesc propuneri la acest aspect și anume: -inițiativa legislativă a unor deputați în Parlament nr.395 din 15.12.2021 - care are ca scop modificare unor acte normative, în rezultatul adoptării de către Curtea Constituțională a Deciziei nr. 36 din 19.04.2018 de inadmisibilitatea a sesizărilor nr. 173g/2017 și nr. 37g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 220 din Codul penal și a articolului 89 din Codul contravențional (proxenetismul și practicarea prostituției) și Deciziei nr. 49 din 31.05.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 62g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 220 din Codul penal (proxenetismul), având drept obiectiv delimitarea clară a faptelor ilicite cu caracter sexual, săvârșite prin intermediul contactului fizic și celor săvârșite prin intermediul tehnologiilor informaționale sau de comunicații electronice și anume: a)la articolul 89 din Codul Contravențional se propune modificarea textului alineatului (1) prin stabilirea clară a condiției de prezență a contactului fizic precum și se precizează caracterul continuu de desfășurare a faptei. b)modificarea Codului penal prin includerea articolului 220 care reglementează organizarea serviciilor sexuale on line. c)modificarea art. 132⁸, art. 134², art. 229²din	Justiției va depune toată diligența pentru a nu admite dublări ale prevederilor de modificare a art. 89 din Codul contravențional.
--	---	---

		Codul de procedură penală în sensul introducerii infracțiunii prevăzute de art. 220' pentru a face posibilă interceptarea și înregistrarea comunicărilor în caz dacă se va urmări penal o faptă prevăzută de art. 220' . Proiectul de lege nr. 395 din 15.12.2021 a fost examinat și avizat de către Procuratura Generală', în cadrul căruia au fost formulate propuneri relevante la acest capitol. - proiectul de lege privind modificarea Codului Contravențional, înregistrat la Cancelaria de Stat cu numărul unic de înregistrare (263/MJ/2020), unde la Art.I pct.8 prevede micșorarea limitelor pedepsei sub formă de amendă pentru persoanele care practică prostituția și mărirea limitelor pedepsei sub formă de amendă pentru persoanele care beneficiază de aceste servicii, după cum urmează: „8. Articolul 89: la alineatul (1), textul „de la 36 la 48” se substituie cu textul „de la 14 la 26”, iar textul „de la 40 la 60” se substituie cu textul „de la 10 la 20”; la alineatul (2), textul „de la 24 la 36” se substituie cu textul „de la 36 la 48”, iar textul „de la 20 la 40” se substituie cu textul „de la 40 la 60”,	
	121.	Articolul VIII, propunem a-l reda cu următorul cuprins: <i>„Articolul VIII. — Prezenta lege intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova,,.</i> Astfel, proiectul urmează a fi completat cu prevederi referitor la intrarea în vigoare a legii în corespundere	Precizare Potrivit art. 56 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, „actele normative intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau la data indicată în textul actului normativ, care nu poate fi anterioară datei publicării.”

		cu prevederile art. 47 alin. (l) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative care reglementează că: „Dispozițiile finale cuprind momentul intrării în vigoare și măsurile necesare punerii în aplicare a actului normativ.	Având în vedere regula generală, modificarea propusă este inutilă.
	122.	Se propune în textul proiectului scrierea cuvintelor ce conțin, în corpul lor litera cu „â” (drept exemplu cuvintele „săvârșit”, „rămân” etc.) pentru respectarea unei forme unice a proiectului și întru respectarea recomandărilor Consiliului Suprem Pentru Știință și Dezvoltare al Academiei de Științe a Moldovei stabilite în Hotărârea nr.205 din 25 iulie 2016 cu privire la aprobarea recomandărilor de aplicare a normelor ortografice de scriere a lui <i>â</i> și <i>sunt</i> în limba română.	Nu se acceptă Având în vedere că textele actelor normative propuse spre modificare, deja conțin cuvinte în conținutul cărora este utilizată litera „î”. Pentru a respecta stilul unitar al cuvintelor propunerea de modificare nu poate fi acceptată.
Ministerul Afacerilor Interne	123.	La art. II, pct. 3 din proiect privind modificarea alin. (1) al art. 109 din Codul penal, în special, instituirea excepției privind împăcarea părților în cazul minorilor, considerăm necesară modificarea subsecventă a prevederilor în vigoare prevăzute la alin.(4) al aceluiași articol, și anume ”Împăcarea nu se aplică în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175 ¹ ... ”.	Se acceptă Art. 109 alin. (4) din CP va avea următorul cuprins: „(4) Împăcarea nu se aplică în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175 ¹ cu excepția infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave dacă acestea au fost săvârșite de către minori, sau infracțiunile svârșite asupra minorilor prevăzute la art. 201, 206, 208, 208 ¹ și 208 ² .”
	124.	La art. II, pct. 4 din proiect, cuvintele ”comisă fie asupra victimei, fie de către victimă” din conținutul alin. (1) al art. 132 ² au un caracter interpretabil și pot fi înțelese atât ca fapte comise de către victimă asupra ei înseși (sub constrângerea făptuitorului), cât și fapte comise de către victimă asupra altei persoane. În acest sens, propunem fie excluderea acestora, fie clarificarea aspectelor menționate.	Nu se acceptă Vezi argumentele de la pct. 60 din tabel.

	125.	Cu referire la modificarea art. 174 Cod penal (art. II, pct. 10 din proiect), autorul proiectului nu argumentează excluderea alin. 2. Menționăm în acest sens că conform Convenției de la Lanzarote (art. 18, pct. 3) activitățile sexuale consimțite între minori nu se incriminează.	<u>Precizare</u> Proiectul nu operează modificări la art. 174 alin. (2).
	126.	La art. VI privind modificarea art. 12 ¹ din Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nu considerăm oportună propunerea înaintată de autor din următoarele considerente: - ordinul de restricție de urgență reprezintă o măsură de intervenție de urgență prin care sunt aplicate măsuri de protecție menite să asigure înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei supuse violenței și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii actelor de violență; - în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență (10 zile), victima are dreptul să solicite, în condițiile legii, eliberarea ordonanței de protecție. În acest caz, acțiunea ordinului de protecție se prelungește de drept și încetează odată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție stabilite de instanța de judecată; - în nota informativă nu au fost identificate argumente care ar justifica operarea modificării propuse.	<u>Se acceptă</u> Modificarea de la art. 12 ¹ alin. (2) din Legea nr. 45/2008 a fost exclusă din proiect.
Centrul de Medicină Legală	127.	Lipsă de obiecții și propuneri.	
Ministerul Sănătății	128.	Lipsă de obiecții și propuneri.	

Administrația Națională a Penitenciarelor	129.	Lipsă de obiecții și propuneri.	
Oficiul Avocatului Poporului	130.	Lipsă de obiecții și propuneri.	
Constatările Raportului de expertiză anticorupție ELO22/8077 din 07.07.2022			
Centrul Național Anticorupție	131.	Articolul 54 alin.(1) lit.a) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative stabilește că la elaborarea textului proiectului actului normativ „conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc [...]”. Atât din conținutul Codului penal, cât și din conținutul proiectului nu pot fi deduse care sunt „acțiunile violente cu caracter sexual neconsimțite”. Articolul 172 din Codul penal reglementează infracțiunea „Acțiuni violente cu caracter sexual”, iar în redacția nouă a acestuia în proiect infracțiunea este denumită „Acțiuni cu caracter sexual neconsimțite”. Prin urmare, în prevederea examinată autor a comasat denumirea în vigoare a infracțiunii de la art.172 din Codul penal, cu cea în redacția nouă a aceluiași articol. În vederea excluderii dificultăților la aplicarea în practică a normei analizate, precum și apariției interpretărilor eronate a prevederii, este necesară redactarea acesteia. Recomandări: Excluderea din proiect a textului „violente”.	Se acceptă Dispoziția art. 173 din CP va avea următorul cuprins: „Hărțuirea sexuală, adică pretinderea prin comportament fizic, verbal sau nonverbal unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită prin profitarea de starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor cu caracter sexual neconsimțite”
	132.	Excluderea componentei agravante a infracțiunii de viol „soldat cu alte urmări grave” este nejustificată, motiv pentru care considerăm necesară păstrarea	Nu se acceptă În opinia Ministerului Justiției, bazată și pe doctrina de specialitate, în Codul penal nu există nicio dispoziție în care s-ar defini noțiunea „urmări grave”. În aceste

	acesteia, prin completarea noii redacții a art.171 alin.(3) din Codul penal în acest sens. În acest context, menționăm excluderea din alin.(3) al art.171 din Codul penal a agravantei „soldat cu alte urmări grave”. La acest aspect, autorul consemnează Decizia Curții Constituționale nr.67/2020, în care a declarat inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 171 din Codul penal (alte urmări grave ale infracțiunii de viol). Conform aprecierii Curții: -) „[...] potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.17 din 7 noiembrie 2005, prin urmări grave în sensul prevederilor articolului 171 alin. (3) lit. f) din Codul penal se au în vedere sinuciderea, pierderea capacității de naștere normală (fără cezariană), graviditatea extrauterină, pierderea capacității de a duce o viață sexuală normală, precum și apariția gravidității în cazul contraindicațiilor medicale pentru naștere sau întreruperea sarcinii etc. (punctul 17)” (§ 31); -) „[...] deși Codul penal nu definește textul de urmare gravă în contextul violului, Curtea reține că există repere jurisprudențiale și acte ale Curții Supreme de Justiție, care ajută destinatarul legii să prevadă sensul textului contestat. Imprevizibilitatea textului contestat nu poate fi invocată, deoarece calificarea urmărilor prejudiciabile ale infracțiunii de viol ca fiind „urmări grave” se va efectua de instanța de judecată în funcție de condițiile concrete ale cazului dedus judecății” (§ 33); Anumite aprecieri ale Curții din conținutul Deciziei nr.67/2020 sunt specificate în nota informativă, însă	condiții, există riscul să fie încălcată una din regulile statuate la alin. (2) art. 3 CP, conform căreia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă. Cu titlu de exemplu aducem următoarele argumente în ceea ce privește pierderea capacității de naștere normală (fără cezariană), considerăm că aceasta nu poate fi privită drept componentă a noțiunii „alte urmări grave”. În cazul în care victima violului își pierde capacitatea de naștere, se aplică circumstanța agravantă stabilită la lit. d) alin. (3) art. 171 CP. Aceasta deoarece pierderea capacității de naștere reprezintă pierderea capacității de reproducere, adică se integrează în noțiunea „pierderea unui alt organ ori încetarea funcționării acestuia”. Deci, trebuie considerată drept vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății. De aceea, invocarea în această ipoteză a noțiunii „alte urmări grave” ar însemna interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale, deci o încălcare a principiului legalității. Cu referire la graviditatea extrauterină, de felul său, nu poate face parte din noțiunea „alte urmări grave”. Este adevărat că sarcina survenită în urma violului se consideră a fi una dintre indicațiile sociale pentru întreruperea cursului sarcinii după primele 12 săptămâni de sarcină. Prin urmare, sarcinii survenite în urma violului (și, implicit, gravidității extrauterine survenite în urma violului) îi lipsește pericolul social necesar, astfel încât să determine agravarea răspunderii pentru viol. Apariția gravidității în cazul contraindicațiilor medicale pentru naștere nu poate fi considerată urmare gravă. Chiar și la lit. d) alin. (1) art. 159 CP se menționează despre contraindicațiile medicale pentru efectuarea
--	--	--

	chiar și așa, invocând observația statistică a inaplicabilității agravantei „alte urmări grave”, din motive neclare, autorul a considerat de cuviință excluderea acesteia din art.171 alin.(3) din Codul penal. În contextul celor expuse supra, suntem de părere că observația statistică a inaplicabilității agravantei „alte urmări grave” la art.171 din Codul penal este insuficientă, nejustificată și nu permite înțelegerea corectă a necesității excluderii acesteia din norma penală respectivă. Mai mult ca atât, potrivit Raportului de compatibilitate a normelor penale naționale referitoare la infracțiunile privind viața sexuală cu standardele internaționale în domeniu, realizat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”: „Agravantele la norma referitoare la viol urmează a fi în mare parte menținute în redacția actuală, cu excepția normei de la alin.(2), lit.a), art.171 CP. Pentru această agravantă se propune o altă redacție care s-ar rezuma la următoarea formulare: „...săvârșită de către o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la art.171-1751 în Codul penal”. De asemenea, norma art.171 CP urmează a fi completată și cu alte agravante, necesitatea cărora este dictată de circumstanțe în care se comit sau care însoțesc multe cazuri de viol, fapt confirmat de practica judiciară națională sau a altor țări”. Prin urmare, considerăm necesară păstrarea componentei agravante a infracțiunii de viol „soldat cu alte urmări grave”, prin completarea noii redacții a art.171 alin.(3) din Codul penal în acest sens.	întreruperii cursului sarcinii, nu despre contraindicațiile medicale pentru naștere. Dacă apariția gravidității în cazul contraindicațiilor medicale pentru naștere ar fi luate în considerare în vederea agravării răspunderii pentru viol, aceasta ar însemna interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale. Ceea ce nu putem accepta. În fine, întreruperea sarcinii este unul dintre indicatorii vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății. De aceea, survenirea unei asemenea urmări implică agravarea răspunderii conform lit. d) alin. (3) art. 171 CP. Deci, nu necesită stabilirea noțiunii „alte urmări grave”. În concluzie, noțiunea „alte urmări grave”, în cazul infracțiunii de viol, constituie o noțiune fără conținut, inaplicabilă în practică.
--	--	--

Ministru

Sergiu LITVINENCO